

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Yaşayış minimumu
haqqında
qanun
dəyişir
yazısı səh.13-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 28-29 may 2025-ci il Çərşənbə № 92 (8702) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Şərqi Günü - 107 yaşlı Cümhuriyyətimiz

İlk parlamentli respublika, hüquqi və dünyəvi dövlət nümunəsi...

yazısı səh.3-də

"Bu sənədi imzalasaq, "907" ləğv olunacaq" iddiası

yazısı səh.4-də

Britaniya İrəvana da hərbi attaşə göndərdi - nəyə hazırlıq?

yazısı səh.5-də

MSK seçici siyahılarını dəqiqləşdirdi - payız hazırlığı...

yazısı səh.6-də

Rusiyanın "Qafqaz canişini" Kremlə ağıl verir

yazısı səh.5-də

SSRİ-ni Şeyx Nəsrullah da "dirildə" bilməz

yazısı səh.7-də

Rayonlara niyə təyyarə ilə getmirik?

yazısı səh.10-də

Rusiya Azərbaycana qarşı köhnə taktikanı işə salır

yazısı səh.7-də

Filmlərimizin beynəlxalq festival həsrəti

yazısı səh.13-də

ABŞ-ın istədiyi 1 trilyon dollarlıq "Qızıl qübbə" nədir?

yazısı səh.4-də

Bakının təhvil vermədiyi rusiyalı hansı ölkədə gizlənir?

yazısı səh.12-də

DÜNYANIN GÖZÜ LAÇINDA: ƏLİYEV, ƏRDOĞAN, ŞƏRİF...

Üç qardaş ölkənin liderləri Müstəqillik Günü Laçın aeroportunun açılışını edəcək; prezidentlər hansı mesajları verəcək?

yazısı səh.3-də

Şərti sərhəddə erməni istehkamları qurulur

Ermənistanın "sülh" pərdəsi arxasında yürütdüyü aqressiv siyasətinə Bakıdan sərt reaksiyalar

yazısı səh.11-də

Əfv edilməyən Cahangir Hacıyev həbsdən belə çıxıb bilər

yazısı səh.12-də

Sibiqanın səfəri ətrafında "stəkanda fırtına" cəhdi

yazısı səh.9-də

Hüqonun azadlığının "sirr'i"

yazısı səh.6-də

Prezident Laçında

Prezident İlham Əliyev mayın 27-də Laçın kanat yolunun təməlini qoyub. Rəqəmsal inkişaf və nəqliyyat naziri Rəşad Nəbiyev dövlətimizin başçısına görülməli işlər barədə məlumat verib.

Laçının füsunkar təbiəti, turizm imkanları nəzərə alınaraq rayonda turizm infrastrukturunun qurulmasına da xüsusi diqqət yetirilib. Bu məqsədlə yaradılan Laçın kanat yolu şəhərin Bulvar ərazisində yerləşəcək və iki hissədən ibarət olacaq. Kanat yolunun hündürlüyü 300 metr, xəttinin uzunluğu isə 1720 metr olacaq, hərəkət müddəti 6 dəqiqə təşkil edəcək. Ümumilikdə 17 kabinədən ibarət kanat yolu saatda 800 sənişinə xidmət edə biləcək.

Prezident mayın 27-də "LATİFA" Laçın tikış fabrikinin açılışında da iştirak edib.

Azərbaycanda rekord sayda toy

Mayın 25-də - yəni 25.05.2025 tarixində Azərbaycanda qeydə alınan nikahların sayı adi günlərlə müqayisədə kəskin artıb.

Həmin gün ölkə ərazisində ümumilikdə 496 nikah rəsmiləşdirilib.

Qeyd edək ki, bu rəqəm il üzrə orta gündəlik göstəricidən xeyli yüksəkdir. Məsələn, 2025-ci ilin ilk üç ayında Azərbaycanda 11 min 206 nikah qeydə alınıb. Bu isə gündə orta hesabla 124 nikah deməkdir. 25 mayda isə bu göstərici dörd dəfə artaraq 496-ya çatıb.

Əvvəlki illərin statistikasına baxdıqda da fərq nəzərə çarpır. 2024-cü ildə ölkədə ümumilikdə 49 508 nikah bağlanıb. Bu gündə orta hesabla 135 nikah deməkdir. 2023-cü ildə isə günə orta hesabla 149 nikah bağlanıb.

Qeyd edək ki, simvolik tarixlərdə nikahların sayının artması dünyada da müşahidə olunan tendensiya. Rəqəmlərin təkrarı və simmetriyası ilə seçilən 25.05.2025 tarixi bəzi cütlüklər tərəfindən "uğurlu", eyni zamanda "yadda qalan" gün kimi qiymətləndirilir.

"Formula 1" "büdcəni yeyir"

Ötən il dövlət büdcəsindən "Formula 1 Azərbaycan Qran-Prisi" üçün 168 milyon manat vəsait xərclənib.

Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin iclasında müzakirəyə çıxarılan "Azərbaycan Respublikasının 2024-cü

il dövlət büdcəsinin icrası barədə illik hesabat" da əksini tapıb.

Digər tədbirlər üzrə büdcədən ayrılan vəsait 1 milyon manatdan az olub.

Qeyd edək ki, 2024-cü il dövlət büdcəsindən ümumilikdə beynəlxalq, ölkə səviyyəli və bu qəbildən olan digər tədbirlər üçün 195,9 milyon manat məbləğində vəsait istifadə edilib.

Taksi sürücüləri sabah imtahan verəcək

Dövlət İmtahan Mərkəzi taksi minik avtomobili sürücüləri üçün mayın 29-da imtahan keçirəcək. İmtahanda iştirak etmək üçün 1560 nəfər qeydiyyatdan keçib.

Bu barədə DİM-dən məlumat verilib.

Bildirilib ki, imtahanın keçirilməsi üçün 20 imtahan rəhbəri, 104 nəzarətçi və 6 buraxılış rejimi əməkdaşı ayrılıb.

İmtahan DİM-in elektron imtahanlar korpusunda (Bakı şəhəri, Binəqədi rayonu, S.S.Axundov, 50. TÜRKPAN-ın yanı) və Gəncə Regional Bölməsində saat 11:00 və 15:00 olmaqla, 2 növbədə keçiriləcək və 1 saat davam edəcək. İmtahan iştirakçıları imtahanı yekunlaşdırdıqda və ya imtahan üçün ayrılan vaxt başa çatdıqda nəticələrlə tanış olmaq imkanına malik olacaqlar. Nəticələr həmçinin növbəti gün DİM-in saytına yerləşdiriləcək.

Azərbaycan hərbiyə nə qədər pul xərcləyib?

Müdafiə potensialının gücləndirilməsi və silahlı qüvvələrin maddi-texniki təminatının daha da yaxşılaşdırılması məqsədilə 2024-cü ildə 6.7 milyard manat xərclənib.

Məlumatla görə, ölkənin müdafiə potensialının gücləndirilməsi və silahlı qüvvələrin maddi-texniki təminatının daha da yaxşılaşdırılması məqsədilə dövlət büdcəsindən nəzərdə tutulmuş dövlət əsaslı vəsait qoyuluşu xərclərindən və digər ehtiyat vəsaitlərdən ayrılmış 99,1 milyon manat məbləğində vəsait də nəzərə alınmaqla, 2024-cü ildə müdafiə və milli təhlükəsizlik sahəsinə dövlət büdcəsi xərclərinin 17,7 faizi həcmində və ya

6661,3 milyon manat məbləğində vəsait yönəldilib.

2024-cü ilin dövlət büdcəsindən cari ödənişlər üzrə müdafiə və milli təhlükəsizlik xərclərinə aidiyyəti büdcə təşkilatlarının xərc sifarişlərinə uyğun olaraq 6562,2 milyon manat məbləğində vəsait ayrılıb ki, bu da 2023-cü ilə müqayisədə 707,4 milyon manat və ya 12,1 faiz çoxdur. Bu xərclər ÜDM-in 5,2 faizini (2023-cü ilə müqayisədə 0,4 faiz-bənd çox), dövlət büdcəsi xərcləri-

nin isə 17,4 faizini (2023-cü ilə müqayisədə 1,3 faiz-bənd çox) təşkil edib.

Dövlət büdcəsində xüsusi müdafiə təyinatlı layihələr və tədbirlər üçün 3492,9 milyon manat vəsait yönəldilib. 2024-cü ilin dövlət büdcəsinin müdafiə və milli təhlükəsizlik bölməsindən maliyyələşən idarə və təşkilatların dövlət büdcəsindən ayrılmış təxsisatlardan əlavə daxil olmuş vəsaitlər hesabına maliyyələşdirilən xərcləri (bütçədənkanar xərcləri) 21,7 milyon manat təşkil edib ki, bu da 2023-cü ilə müqayisədə 5,0 milyon manat və ya 29,9 faiz çoxdur.

"Azər Türk Bank" büdcəyə niyə dividend ödəmir?

MEDIA-nın tələbi: yalnız xəbərlərin 25 faizi...

Xəbər lentini jurnalist əməyinin minimuma endirən xəbərləri üzərində qurmaq peşəkarlıq prinsipləri ilə uzlaşmır. Bunu APA-ya müsahibəsində Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin İcraçı direktoru Əhməd İsmayilov bildirib.

Onun sözlərinə görə, Medianın İnkişafı Agentliyi tərəfindən həyata keçirilən onlayn media subyektlərinə dəstək layihələri üzrə müsabiqənin qaydalarına dəyişiklik edilərək maliyyələşəcək veb-saytların təqdim etdikləri unikal məzmunun yalnız 25 faizinin tərcümə materialı ola biləcəyi ilə bağlı tələb irəli sürülüb.

"Düşünürük ki, bu addım medianın özünəməxsus məzmun istehsalında növbəti dönüş nöqtəsi olacaq", - MEDIA-nın İcraçı direktoru vurğulayıb.

Dövlətə məxsus ikinci böyük bank - "Azər Türk Bank" ASC artıq dörd ildir ki, illi mənfəətlə başa vurmasına baxmayaraq büdcəyə dividend ödəməkdən yayınır.

Valyuta.az xəbər verir ki, Hesablama Palatası dəfələrlə bu məsələ ilə bağlı öz iradını bildirib.

Belə ki, "Azər Türk Bank"ın xalis mənfəətinin 2021-ci ildə 0,5 mln. manat, 2022-ci ildə 12,1 mln. manat təşkil etməsinə baxmayaraq, 2021-2022-ci illərdə və 2023-cü ilin 8 ayı ərzində dövlət büdcəsinə dividend ödənişi həyata keçirilməyib.

Hətta Palata qeyd edib ki, 2023-cü il 01 yanvar tarixinə bankın 14,7 mln. manat bölüşdürülməmiş mənfəəti mövcud olub.

Bundan sonra 2023-cü ildə bankın dövlət büdcəsi qarşısında 1 milyon manat öhdəlik proqnozlaşdırılıb. Amma bank bu tələbi də yerinə yetirməyib. Belə ki, "Azər Türk Bank" 2023-cü ildə 15,7 milyon manat xalis mənfəət əldə etməsinə baxmayaraq, 2024-cü il üçün dövlət büdcəsinə heç bir dividend ödənişi etməyib.

Xatırladaq ki, 1995-ci ildən fəaliyyət göstərən "Azər Türk Bank" ASC-nin səhmlərinin 75%-i Azərbaycan dövlətinə məxsusdur. Səhmlərin 12,4%-i "Ziraat Bank"a, 11%-i "Ziraat Bank International"a, 11,5%-i isə keçmiş maliyyə naziri Samir Şərifova məxsus olduğu deyilən "AzRe Reinsurance" və "Qala Həyat" sığorta şirkətlərinə məxsusdur.

Putindən 28 May təbriki

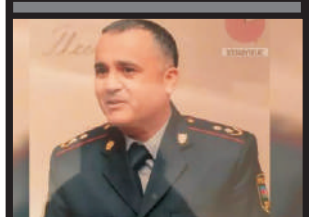
Rusiya Prezidenti Vladimir Putin azərbaycanlı həmkarı İlham Əliyevə təbrik məktubu göndərilib.

Məktubda deyilir:

"Hörmətli İlham Heydər oğlu!

Azərbaycanın milli bayramı - Müstəqillik Günü münasibətilə səmimi təbriklərimi qəbul edin. Ölkəniz sosial-iqtisadi inkişaf yolunda inamla irəliləyir, beynəlxalq arenada artan nüfuzla malikdir. Rusiya-Azərbaycan münasibətləri dostluq, müttəfiqlik xarakteri daşıyır. Əminəm ki, konstruktiv ikitərəfli əməkdaşlığın, beynəlxalq məsələlərdə tərəfdaşlıq üzrə qarşılıqlı fəaliyyətin bundan sonra da birgə səylərlə gücləndirilməsini təmin edə biləcəyik. Bu, xalqlarımızın maraqlarına tamamilə uyğundur - Cənubi Qafqazda və Xəzər regionunda təhlükəsizliyin və sabitliyin möhkəmləndirilməsi məcrasında davam edir.

Hörmətli İlham Heydər oğlu, Sizə cənsağlığı və uğurlar, Azərbaycan Respublikasının bütün vətəndaşlarına isə sülh və tərəqqi arzulayıram".

DYP-nin məşhur polkovniki vəfat etdi

Uzun illər Daxili İşlər Nazirliyinin (DİN) Baş Dövlət Yol Polisi İdarəsinin (BDYPİ) qeydiyyat-ımtahan və texniki baxış şöbəsində işləmiş Mübariz Əhədov vəfat edib.

Bu barədə İqtisadiyyat.az-a onun yaxınları məlumat veriblər. Bildirilib ki, o, uzun sürən xəstəlikdən sonra mayın 26-da 59 yaşında dünyasını dəyişib.

Qeyd edək ki, Mübariz Ağamirzə oğlu Əhədov 1966-cı il mayın 25-də Sumqayıt şəhərində anadan olub. O, uzun müddət BDYPİ-nin qeydiyyat-ımtahan və texniki baxış şöbəsində işləyib. Polis polkovniki rütbəsinə qədər yüksələn M.Əhədov sonuncu dəfə Lənkəran şəhərində 5 saylı rayonlararası qeydiyyat-ımtahan və texniki baxış şöbəsinin rəisi vəzifəsində çalışıb və 2021-ci ildə təqaüdə göndərilib.

Bu gün - 28 May Müstəqillik Günü Azərbaycan, Türkiyə və Pakistan liderləri Laçın aeroportunun açılışını edəcək. "Yeni Müsavat" xəbər verir ki, bu barədə "Anadolu" agentliyi məlumat yayıb. Məlumatla görə, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev, Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan və Pakistan Baş naziri Şəhbaz Şərif işğaldan azad edilmiş ərazilərdə sayca 3-cü olan Laçın Beynəlxalq Hava Limanının açılış mərasimində iştirak edəcəklər.

Şərqin Günəşi - 107 yaşlı Cümhuriyyətimiz...

Məhəmməd Əmin Rəsulzadə tərəfindən əsası qoyulan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Türk və İslam dünyasında ilk parlamentli respublika və ilk demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət nümunəsi olaraq qəbul olunur

Müsləman Şərqində ilk parlament respublikasının - Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranmasından 107 il ötür.

Qədim və zəngin dövlətçilik ənənələrinə malik xalqımız öz tarixinin müəyyən dövrlərində zamanın hökmü ilə böyük imperiyaların tərkibinə qatılmışdı. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti məhz dünyanın siyasi nizamının yenidən qurulduğu bir vaxtda, XIX əsrin sonları və XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanın mədəni-siyasi yüksəliş mərhələsinin məntiqi yekunu kimi meydana çıxmışdı.

Rusiyada çarizmin süqutundan sonra bolşeviklərin hakimiyyəti ələ keçirməsi ilə keçmiş imperiya ərazisində müəkkəb geosiyasi vəziyyət yaranmışdı. Dünyanın apancı dövlətlərinin Bakı neftinə marağının siyasi çarpışmaları daha da gərginləşdirdi bir şəraitdə Azərbaycanın tərəqqipərvər siyasi elitası müstəqil milli dövlətçiliyin yaradılması naminə birleşdi.

1918-ci il mayın 28-də Azərbaycanın müstəqilliyini bəyan edən İstiqlal Bəyannaməsi qəbul edildi. 1918-ci il mayın 28-də Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin başçılığı altında Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti (1918-1920) - müsləman Şərqində ilk dünyəvi demokratik dövlət yaradıldı.

Məhəmməd Əmin Rəsulzadə tərəfindən əsası qoyulan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Türk və İslam dünyasında ilk parlamentli respublika və ilk demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət nümunəsi olaraq qəbul olunur.

1991-ci ilin dekabrında SSRİ dağıldıqdan sonra Azərbaycan özünü Xalq Cümhuriyyətinin varisi elan edib və ölkənin müstəqilliyi yenidən bərpa olunub.

Yeni qurulan Xalq Cümhuriyyəti üzərinə götürdüyü çətin və mühüm missiyanı imkanlarının ən son həddində çalışaraq şəreflə yerinə yetirdi. İlk parlament və hökumət təşkil edildi. Ölkənin sərhədləri müəyyənləşdirildi, bayrağı, himni və gerbi qəbul olundu. Azərbaycan dili dövlət dili elan edildi, dövlət quruculuğu sahəsində ciddi addımlar atıldı.

Respublikanın ərazi bütövlüyünü və milli təhlükəsizliyi təmin etmək üçün zəruri tədbirlər görüldü. Qısa müddətdə yüksək döyüş qabiliyyətinə malik hərbi hissələr yaradıldı, milli xüsusiyyətlərə və demokratik prinsiplərə uyğun dövlət orqanları quruldu, məarif və mədəniyyətin inkişafı məqsədilə önəmli qərarlar qəbul olundu. Mövcudluğunun ilk günlərindən demokratiya prinsiplərinə əsaslanan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti bütün ölkə vətəndaşlarına bərabər hüquqlar verərək irqi, milli, dini, sinfi bərabərsizliyi aradan qaldırdı.

Ancaq birinci respublika cəmi 23 ay yaşaya bildi. 1920-ci il aprel 28-də bolşevik Rusiyasının işğalına məruz qalaraq müstəqilliyini itirdi.

Azərbaycan dövlət müstəqilliyini təxminən 70 il sonra - 1991-ci ildə bərpa edə bildi. Lakin əsl müstəqilliyimiz 1993-cü ildə xalqımız Ulu öndər Heydər Əliyevi hakimiyyətə dəvət edəndən sonra başladı. Azərbaycan dövləti özünü Xalq Cümhuriyyətinin siyasi və mənəvi varisi elan etdi.

Ulu öndər xilaskarlıq missiyasını üzərinə götürərək respublikanı çətin sınaqlardan uğurla çıxardı, dövlət müstəqilliyini qorudu və möhkəmləndirdi. İndi çoxəsrlilik tarixinin ən qüdrətli dövrünü yaşayan Azərbaycan İkinci Qarabağ müharibəsində şanlı Qələbə qazanaraq xəyalları reallığa çevirdi, suverenliyini və ərazi bütövlüyünü tam bərpa etdi.

Dövlətimizin başçısı, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin prezident seçilməsinin 20-ci ildönümündə Xankəndi, Xocalı, Ağdərə, Xocavənd şəhərlərində və Əsgəran qəsəbəsində dövlət Bayrağımızı ucaltması tariximizə daha bir unudulmaz hadisə kimi yazıldı. Hazırda isə azad olunmuş ərazilərə Böyük Qayıdış proqramı müvəffəqiyyətlə icra olunur.

Bu gün müasir Azərbaycan 107 il əvvəl Xalq Cümhuriyyəti qurucularının arzuladığı güclü, dünyada sayılıb-seçilən dövlətdir. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə respublikamız hərtərəfli və dinamik inkişafdadır. Fəxrle qeyd edə bilərik ki, hazırda Azərbaycan dünyanın müstəqil siyasət yürüdən azsaylı ölkələrindən biridir. Ulu öndərin və Prezident İlham Əliyevin yürütdüyü müdrik və qətiyyətli siyasət sayəsində müstəqilliyimiz əbədi, dönməz xarakter alıb.

Azərbaycan xalqı 28 May - Müstəqillik Günü'nü bu gün xüsusi əhval-ruhiyyə, böyük sevinc və qürur hissi ilə qeyd edir. Üçrəngli Bayrağımız işğaldan azad edilmiş torpaqlarımızda əzəmətlə dalğalanır.

Müstəqil Azərbaycan hər birimizin qürur mənbəyidir. Müstəqillik ən böyük dəyərdir və sərvətimizdir. Xalqımız qanı-canı bahasına əldə etdiyi bu sərvəti əzmlə qoruyur və qoruyacaq.

✎ **Xalidə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

Dünyanın gözü Laçında: Əliyev, Ərdoğan, Şərif...

Üç qardaş ölkənin liderləri Müstəqillik Günü Laçın aeroportunun açılışını edəcək; prezidentlər hansı mesajları verəcək?

Qeyd edək ki, Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan 2021 və 2022-ci illərdə müvafiq olaraq Füzuli və Zəngilan aeroportlarının açılış mərasimlərində də iştirak edib. Laçın Beynəlxalq Hava Limanının təməli 2021-ci ildə qoyulub. Azərbaycan Prezidenti mayın 27-də Laçın kanat yolunun təməlini qoyub.

Onu da bildirək ki, Şəhbaz Şərif mayın 27-də Azərbaycanla gəlib. Laçın Beynəlxalq Hava Limanında ali qonağın şərəfinə fəxri qarovul dəstəsi düzülüb. Pakistanın Baş nazirini Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov və digər rəsmi şəxslər qarşılayıblar.

Liderlərin Laçına səfəri tarixi bir vaxta təsadüf edir. Cümhuriyyətin 107-ci ili, Müstəqillik Günü üç qardaş dövlətin prezidentləri Laçından dünyaya mühüm mesajlar verəcək. Təbii ki, bu bəyanatlar sülh istiqamətində olacaq - özü də Ermənistanla sərhəddə. Bu baxımdan bu gün dünya mediası liderlərin Laçın səfərini və

orada səslənən bəyanatları izləyəcək.

Son illər Azərbaycan, Türkiyə və Pakistan arasında siyasi-iqtisadi, hərbi sahələrdə mütəfəqlik daha da güclənib. Üç dövlət arasında strateji əməkdaşlıq bölgədə yeni siyasi və hərbi balansların yaranmasına zəmin yaradır. Elə mayın 25-də Pakistanın Baş naziri Şəhbaz Şərif Türkiyədə səfərdə olub. Bunun ardınca Azərbaycana səfər əməkdaşlığın daha da dərinləşməsinə səbəb olacaq. Bundan başqa, üç ölkə birgə hərbi təlimlər keçirir. Yeni münasibətlərin inkişafı müxtəlif müstəvilərdə müşahidə olunur.

Beləliklə, yeni iqtisadi-siyasi münasibətlərin formalaşdığı hazırkı zamanda üç dövlətin maraqlarını bir daha uzlaşdırması, münasibətlərin fərqli konturlar üzrə təməkləşdirilməsi vacib şərt kimi meydana çıxır. Nümayiş etdirilən Türkiyə, Pakistan və Azərbaycanın strateji mütəfəqliyi regional inkişafın yeni mərhələsində

aparıcı güc mərkəzi kimi çıxış edir.

Azərbaycan, Türkiyə və Pakistan arasında üçtərəfli əməkdaşlıq son illərdə yeni keyfiyyət mərhələsinə qədəm qoyaraq strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə yüksəlib. Bu əlaqələr yalnız ikitərəfli münasibətlər çərçivəsində deyil, həm də üçtərəfli formatda çoxşaxəli əməkdaşlıq modelinə çevrilib. Azərbaycan, Türkiyə və Pakistan liderləri arasında yüksək səviyyəli görüşlərin təşkil olunması bu əməkdaşlığın strateji xarakterini təsdiqləyir. 2024-cü il iyulun 3-də Astanada keçirilən üçtərəfli görüş bu baxımdan xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Prezident İlham Əliyev, Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan və baş nazir Məhəmməd Şəhbaz Şərifin iştirakı ilə baş tutan bu görüş üç qardaş ölkənin qarşılıqlı siyasi dəstəyini nümayiş etdirməklə yanaşı, əməkdaşlığın institusional səviyyəyə keçidinin də rəmzinə çevrilib.

Deputat Arzuxan Əlizadə "Yeni Müsavat" a

açıqlamasında bu tarixi görüşün əhəmiyyətini dəyərləndirərək qeyd etdi ki, əvvəla Laçında hava limanının açılması böyük hadisədir: "Laçın relyefinə görə müəkkəbdir deyə böyük zəhmət hesabına inşa olunub. Laçın ölkəmizin dilbər guşələrindən biridir və bu aeroportun fəaliyyəti turizmin inkişafına böyük töhfə vermiş olacaq".

O ki qaldı Ərdoğanın və Şərifin gəlişinə, A.Əlizadə vurğuladı ki, bu səfər özlüyündə dostlarımıza və düşmənlərimizə böyük mesajdır: "Azərbaycan-Türkiyə qardaşlığı analoqu olmayan dostluq, mütəfəqlikdir, artıq Şuşa Bəyannaməsi bunun bariz sübutudur, Pakistanla da dostluğumuz ildən-ilə dərinləşir, iki dost-qardaş ölkə arasında Bakı bəyannaməsi imzalanıb. Bu da dünyadakı proseslərə təsir edən faktorlardır. Artıq cənab Ərdoğanın aeroportların açılışında iştirakı ənənəyə çevrilib və bu da xoş bir haldır. Biz Laçında liderlərin açılış mərasimində iştirakını maraqla izləyəcəyik və bu faktın özü qürurvericidir".

Deputat bildirdi ki, Azərbaycan, Türkiyə və Pakistan bir-birinə qardaş ölkələr kimi beynəlxalq münasibətlər tarixində xüsusi yer tuturlar: "Bu əlaqələrin əsasını xalqlarımızın ortaq tarixi, dini-mənəvi dəyərləri və bir-birinə olan sarsılmaz bağlılığı təşkil edir. Tarixi köklərə dayanan bu münasibətlər zamanın sınaqlarından keçərək daim güclənib və müasir dövrdə strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə yüksəlib".

✎ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Əksər ekspertlər deyir ki, Bakı “907-ci düzəliş”in yükündən qurtulmaq üçün “İbrahim razılaşmaları”nı körpü sayır. 1992-ci ildən qüvvədə olan bu düzəliş ABŞ-ın Azərbaycana birbaşa yardımını qadağan etsə də, 2002-ci ildən bəri prezidentlər hər il onun icrasını dayandırır. 2023-cü ilin sentyabrında Bakı Qarabağda birgünlük əməliyyatla ərazi bütövlüyünü bərpa edəndən sonra bu düzəliş yenidən tətbiq olundu. Bu müvəqqəti istisnanın daimi ləğvə çevrilməsi üçün “İbrahim razılaşmaları”ndan istifadə oluna bilər.

Bakı-xəbər.com yazır ki, Azərbaycan “907-ci düzəliş”dən birdəfəlik qurtulmaq istəyir və “İbrahim razılaşmaları”na qoşulmaq bunun üçün siyasi əsas yarada biləcək. Xüsusən də Tramp hakimiyyəti dövründə. Çünki Tramp “İbrahim razılaşmaları”ni başladan şəxsdir və bununla fəxr edir. Azərbaycan hökuməti İsrail-ərəb dövlətləri arasında sülh prosesini dəstəklədiyini bildirir. “İbrahim razılaşmaları”na inteqrasiya isə Bakı üçün ABŞ-la strateji yaxınlaşmadan savayı, Körfəz ölkələri ilə iqtisadi əməkdaşlıq və beynəlxalq arenada imic qazancı kimi dividendlər yarada bilər.

Təhlilçilər də bildirirlər ki, ABŞ-İsrail-Azərbaycan üçtərəfli əməkdaşlığını formal cərchivəyə salmaq mümkündür və bu, enerji təhlükəsizliyi və

olduğu məqam dövrüyyəyə cəxanda, Ağ Ev tərəfindən “907-ci düzəliş” məsələsinə baxıla bilər. Çünki Cənubi Qafqaz deyəndə mütləq mənada ABŞ-ın yadına Azərbaycan düşəcək. Cənubi Qafqaz körpü rolunu oynayan coğrafiyadır. Həmçinin ABŞ-ın Orta Asiya siyasəti də Azərbaycan olmadan həyata keçə bilməz. Yeni Azərbaycana ehtiyac yarandığı təqdirdə “907-ci düzəliş” məsələsi gündəmə gələcək.

Professor Qabil Hüseynli “907-ci düzəliş”in hər hansı təsiri qalmadığını düşünür: “Azərbaycan İsrail və bir sıra ölkələrdən müasir silahlar alır. Həmin bədnam qərar ədalətsiz olduğu qədər absurd idi. Azərbaycan torpaqlarını işğal edən Ermənistanla tətbiq edilməli olduğu halda, bizə sanksiya qoyuldu.

“Bu sənədi imzalasaq, “907” ləğv olunacaq” iddiası

Bakının “İbrahim razılaşmaları”na qoşulması bədnam sanksiya yükündən qurtulmasına gətirib çıxara bilərmi? - iki rəy

təfiqi İsrailə Azərbaycanın əlaqələrinin xüsusi vurğulanması göstərir ki, yeni hakimiyyət Bakı ilə əlaqələri nəzərdən keçirməlidir, həmin sanksiyanın aradan qaldırılmasına da qərar verməlidir: “Sadəcə, Pentaqonun, Konqresin də rəyi vacibdir. ABŞ təkə Trampdan ibarət deyil. Hər halda, ümid edirəm ki, İsraildən olan çağırışlar, “İbrahim sazişi”nə ölkəmizin qoşulacağı haqda səslənən fikirlər “907-ci dü-

ABŞ-ın Azərbaycan-Ermənistan sülh sazişinə, xüsusilə Cənubi Qafqazda kommunikasiyaların hansı prinsiplə açılmasına münasibətdir. “İbrahim anlaşmaları” planının hədəfləri fonunda Azərbaycanın strateji əhəmiyyəti, İsrail və ABŞ-dakı yəhudi icmasının dəstəyi, eləcə də Trampın Cənubi Qafqazda Baydendən fərqli yanaşma sərgiləməsi Vaşinqtonun Bakının gündəliyindən çıxış edəcəyi gözləntilərini önə çıxarır. Hərçənd,

ABŞ-ın istədiyi 1 trilyon dollarlıq “Qızıl qübbə” nədir?

Mayın 20-də Donald Tramp bəyan edib ki, Amerika “Qızıl qübbə”ni üç il ərzində istismara verməyi planlaşdırır. Qeyd edək ki, “Qızıl qübbə” ideyası ilk dəfə Trampın əvvəlki administrasiyası dövründə səslənib, lakin həyata keçirilməyib. 2025-ci il yanvarın 20-də hakimiyyətə qayıdan prezident yanvarın 27-də bu raketdən müdafiə sisteminin yaradılması haqqında fərman imzalayıb. Layihəyə ABŞ Kosmik Qüvvələrinin generalı Mixael Qetleyn rəhbərlik edir.

Ayna.az “Reuters”ə istinadən verdiyi məlumata görə, söhbət bütün planetdə raket buraxılışlarını izləyəcək 400-1000 peykden ibarət qrupdan gedir. 200 zərbə peykindən ibarət ayrıca bölmə kosmosda raketləri tutmaq üçün lazerlə təchiz ediləcək. Eyni zamanda Tramp “Qızıl qübbə”dən təkə müdafiə deyil, həm də hücum məqsədləri üçün istifadə oluna biləcəyini etiraf edib.

CNN-in bu ilin martında Pentaqondakı mənbələrinə istinadən verdiyi məlumata görə, Ağ Ev hərbiçilərə həm sayca, həm də texniki göstəricilərə görə İsrailin “Dəmir qübbə”sini geridə qoymağı tapşırıb.

“Reuters” agentliyinin məlumatına görə, amerikalı milyarder və Hökumətin Səməraliliyi Departamentinin (DOGE) rəhbəri İlon Maska məxsus “SpaceX” şirkəti yeni raketdən müdafiə sisteminin yaradılmasına üzrə müsabiqəyə rəhbərlik edir. Ehtimal olunur ki, “Qızıl qübbə” Pentaqona məxsus olmayacaq. Əvəzində ABŞ Müdafiə Nazirliyi kommersiya şirkətlərindən raketdən müdafiə sisteminin təqdim etdiyi xidmətlərə abunə olacaq.

Rusiya və Çin Trampın “Qızıl qübbə” yaratmaq planına sət reaksiya verib. Moskva və Pekin Trampın layihəsinin hücum və müdafiə silahları arasındakı sərhədi pozacağından ehtiyat edir. Çünki o hər iki istiqamətdə istifadə edilə bilər. Bundan əlavə, qeyd olunur ki, “Qızıl qübbə” kosmosun herbiləşdirilməsinə gətirib çıxaracaq.

Rusiya Prezidentinin mətbuat katibi Dmitri Peskov isə qeyd edib ki, “Qızıl qübbə” Rusiya ilə ABŞ arasında strateji sabitlik üzrə təmasların bərpası və bu sahəni tənzimləyən yeni sazişlərin imzalanması üçün səbəb ola bilər.

Trampın qeyd etdiyi layihənin üç il ərzində 175 milyard dollara başa gələcəyi gözlənilir. Lakin onun fikrincə, bunlar realıqla az əlaqəsi olan sözlərdən başqa bir şey deyil. Məsələn, “Bloomberg” layihənin 1 trilyon dollardan çox vəsaitə başa gələ biləcəyini hesablayıb.

□ “Yeni Müsavat”

müdafiə sahəsində yeni imkanlar açıla bilər. İranın buna etirazı isə əhəmiyyətsizdir. Çünki İran Ermənistanla da eyni əlaqələri qurmaqdadır. Ermənistanla birgə hərbi təlimlər keçirir və strateji müqavilə üzərində işləyirlər. İsrailin burada məqsədi isə Yaxın Şərqdən sonra Cənubi Qafqazda da Vaşinqton administrasiyasının diqqətini İran faktorunun üzərinə çəkməkdir, çünki uzun illər Amerika bu regionda Rusiyaya fokuslanıb.

Amerika hakimiyyəti də bu düzəlişin mənasız olduğunu fərqləndirir. Çünki Cənubi Qafqazın ən güclü dövləti olan Azərbaycan Amerikanın etibarlı tərəfdaşdır. Amma Tramp administrasiyasının Cənubi Qafqazla bağlı siyasəti qeyri-müəyyəndir. Cənubi Qafqaz siyasətinin Vaşinqton üçün nə qədər gərəкли

Təsəvvür edin ki, bir yandan düşmən torpaq işğal edir, bir yandan ABŞ ölkəmizə hərbi yardımları dayandırır. Sanki Azərbaycan işğalçı idi. Bu dərcədə haqsız və vicdansız qərar qəbul olunmuşdu. Sonrakı illərdə Azərbaycan öz hərbi qüdrətini artırırdı və ABŞ-ın sanksiyası böyük ölçüdə ciddi təsir etmədi. İndi isə Qarabağ münaqişəsi başa çatıb, hərbi əməliyyatlarla işğalçı qüvvələr çıxarılıb, Azərbaycan isə bölgədə müharibə təhlükəsi qaldığı, sülh sazişi imzalanmadığı üçün “çomağı əldən qoymur”, öz müdafiə xərclərini artırır. Yeni “907-ci düzəliş” bizim silah almaq imkanlarımızı maneə ola bilməyib. Ona görə də bu qərarın tamamilə ləğvinin çoxdan vaxtı çatıb”.

Q.Hüseynlinin fikrincə, Trampın Prezident Əliyevə məktubunda ABŞ-ın müt-

zəliş”in ləğvinə səbəb olacaq. Çünki Trampın xüsusi nümayəndəsi Stiv Uitkoff da bu günlərdə bəyan etmişdi ki, Azərbaycan “İbrahim sazişi”nə qoşula bilər. Düzdür, siyahıda başqa dövlətlərin də adları vardı, amma bizə lazım olan özümüzük. Əgər belə bir niyyət Trampın nümayəndəsi tərəfindən açıqlanırsa, deməli, “907-ci düzəliş”in ləğvi də “İbrahim sazişi”nə qoşularkən rəsmi Bakının qarşılığında əsas tələb və şərtlərdən biri ola bilər”.

Siyasi şərhçi Asif Nərimanlı da belə hesab edir ki, “907-ci düzəliş”in ləğv edilməsinə nail oluna bilər. Onun fikrincə, yəhudi icmasının bununla bağlı çağırışı da düzəlişin tamamilə ləğv edilməsi imkanlarını aktuallaşdırır: “Lakin Azərbaycan üçün bu prosesdə iki vacib amil önəmlidir. Birincisi,

Tramp administrasiyasının Azərbaycan-Ermənistan sülh sazişinə və Zəngəzur dəhlizinə necə yanaşdığı sualı hələ də aydınlaşmayıb”.

Təhlilçiyə görə, ikincisi, Azərbaycanın əsas müttəfiqi olan Türkiyənin bu məsələyə yanaşmasıdır: ““İbrahim anlaşmaları”nın İsrail vektorlu güc ittifaqının qurulması Türkiyənin regional güc perspektivlərinə risklər yaradır, xüsusilə trayektoriyasının Yaxın Şərqdən Mərkəzi Asiyaya - Türk dünyasına qədər genişləndirilməsi planları fonunda. Bu baxımdan, Bakı üçün sazişlə bağlı qərarına Vaşinqtonun Cənubi Qafqazda sülh gündəliyinə yanaşması ilə yanaşı, Ankaranın mövqeyi də təsir edəcək”.

Qeyd edək ki, ABŞ Konqresi 1992-ci il oktyabrın 24-də Azadlığa Dəstək Aktına 907-ci düzəliş edərək ABŞ-ın

hər hansı formada Azərbaycan hökumətinə və yerli özünüidarə qurumlarına birbaşa yardımını qadağan edib. 2001-ci ilin 11 sentyabr hadisələrindən sonra Azərbaycanın beynəlxalq terrorizmlə mübarizədə dəstəyini təmin etmək məqsədilə ABŞ

Konqresi 2001-ci il oktyabrında prezidentə düzəlişin hüquqi qüvvəsini 1 illiyinə dayandıрмаq səlahiyyəti verib. O vaxtdan bəri düzəlişin hüquqi qüvvəsi hər il bir illiyə dayandırılır.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Böyük Britaniya Azərbaycandan sonra Ermənistanda da hərbi attaşə açmaq istəyir. “Yeni Müsavat” xatırladır ki, Britaniya Azərbaycana artıq iki ay əvvəl hərbi attaşə təyin edib. Sözügedən vəzifəyə Gavin Tarbard təyin olunub. “Bu, Britaniya-Azərbaycan tərəfdaşlığının güclənməsini vurğulayan tarixi addımdır və bizim müdafiə və təhlükəsizlik sahəsində əməkdaşlığımız üçün yeni imkanlar yaradacaq”, - deyər paylaşımında bildirilirdi.

Hərbi attaşələrin vəzifəsi iki ölkə arasında hərbi və təhlükəsizlik əlaqələrini çevik şəkildə idarə etmək, sürətli kommunikasiya qurmaqdır. Hərbi attaşə məxsus olduğu ölkənin səfirinin hərbi məsələlər üzrə müşaviri olur. Ekspert rəylərinə görə, 30 ildən sonra Böyük Britaniyanın Azərbaycana ilk dəfə müdafiə attaşəsi təyin etməsi yeni geosiyasi realitqlarla bağlıdır. Bəzi ehtimallara görə isə regionda qarşıda ciddi geosiyasi hadisələr gözlənilir. Bura həm də İrana mümkün hərbi zərbələr də daxildir.

Bəllidir ki, Ermənistan sülh müqaviləsinin imzalanmasından yayınır. Bütün bu realitqları nəzərə alan beynəlxalq mərkəzlər, eləcə də Böyük Britaniyanın Xarici İşlər Nazirliyi və digər bir sıra beynəlxalq reyting təşkilatları Ermənistan-Azərbaycan arasında növbəti hərbi toqquşmanı mümkün ssenarilərdən biri kimi qiymətləndirirlər.

Bu baxımdan qısa bir zamanda Azərbaycandan sonra Ermənistana da hərbi attaşənin təyin edilməsi başqa nə kimi amillərlə bağlıdır? Bu, Böyük Britaniyanın ara-sıra regionda yeni gərginliklər, hətta müharibə ola biləcəyi ilə bağlı xəbərdarlıqlarla əlaqəli ola bilərmi?

Çünki ötən ay Böyük Britaniya Xarici İşlər Nazirliyi (FCDO) ölkə vətəndaşlarına Azərbaycanın cənub-qərbinə - Ermənistanla sərhədyanı bölgələrə getməməyi tövsiyə edib.

Yeri gəlmişkən, Böyük Britaniya Azərbaycanla tərəfdaş olsa da, krallığın Ermənistandakı səfiri Con Qallegre apreldə sərhədimizə gələrək müşahidə aparmışdı. AB-nin Er-

mənistandakı müşahidəçi missiyasının tərkibində ingilis diplomatlar və hərbcilər yoxdur. Belə olan halda Böyük Britaniya səfirinin həmin missiya ilə görüşü Azərbaycanda narazılıq doğurmuşdu. Bunun ardınca İrəvanda hərbi attaşə təyinatı sualları artırır.

O da məlumdur ki, Fransadan fərqli olaraq, İngiltərə ilə Ermənistan arasında xüsusi yaxınlıq yoxdur. Ən azından ona görə ki, Böyük Britaniyada güclü erməni lobbisi yoxdur. Üstəlik, orada yaşayan ermənilərin sayı da digər Avropa ölkələri ilə müqayisədə azdır. Amma son zamanlar London-İrəvan yaxınlaşması müşahidə edilir. Onu da yada salmaq yerinə düşər ki, 2022-ci ildə Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan Böyük Britaniya Kəşfiyyat Xidmətinin rəhbəri Riçard Murla görüşüb.

Həmçinin bu ilin apreldə Paşinyanın Estoniyaya səfəri çərçivəsində Türkiyə və Böyük Britaniya kəşfiyyat liderləri ilə görüşdüyü haqda xəbərlər yayılmışdı.

Bütün bu sadalanan faktorlarla bağlı **hərbi ekspert Ramil Məmmədli** “Yeni Müsavat”-a bildirib ki, Britaniyanın Ermənistana da hərbi attaşə təyinat etməsinin səbəbi Cənubi Qafqazda fəallaşmasından irəli gəlir. Fransa ilə yanaşı bu dövlətin də regionda mövqeyini gücləndirməyə çalışdığını deyən hərbi analitikin sözlərinə görə, burada tək Ermənistan götürülmür.

“Cənubi Qafqaza vahid bir coğrafiya kimi baxılır. Britaniya Gürcüstanda da təsirlərini artırmağa cəhd edir. Bunun üçün qərb qonşumuza bütün yardımları dayandırmaq qərarı verməklə Tiflisə təzyiqləri artırır.

Britaniya İrəvana da hərbi attaşə göndərdi - nəyə hazırlıq?

Azərbaycana tərəfdaş ölkənin yeni Cənubi Qafqaz siyasətində Ermənistan da yer almağa başlayır; Mİ6 şefinin Paşinyanla görüşü və son təyinatla əsas hədəflər müəyyənləşib

Ona görə Britaniyanın hədəfi Azərbaycanla onsuz da çoxdan yaxşı olan münasibətlərin ardınca Ermənistanda da nüfuzunu gücləndirməkdir. Çünki Ermənistanda Fransa və ABŞ daha çox təsir imkanlarına sahibdir”, - deyər R.Məmmədli qeyd edib.

Britaniyanın digər hədəfinin Rusiyanı Cənubi Qafqazdan sıxışdırıb çıxarmaq olduğunu bildiren hərbi ekspert hesab edir ki, buna müvəffəq olmaq asan deyil: “Əvvəla, yenidən Moskva ilə İrəvan arasında “buzlar əriməyə” başlayıb. İkincisi, tək cə

hərbi attaşə təyinatı ilə regionda geniş təsir dairəsi yaratmaq mümkün deyil. Ancaq bütün hallarda Britaniya ilə Ermənistan əlaqələrində yeni bir dövr başlanıb. Halbuki tarixən onların ciddi əməkdaşlıq təcrübəsi yoxdur. Paşinyan dönməndə bu təmasların intensivləşdiyini görmək mümkündür. Xüsusən də onun Mİ6 şefi ilə görüşü qeyd olunmalıdır. Deməli, Britaniya və bütövlükdə Qərb Rusiyanın Cənubi Qafqazdakı təsirlərini minimuma endirmək üçün dəridən-qabıqdan çıxır”.

Hərbi ekspert əlavə edib

ki, Estoniyada keçirilən görüşdə Türkiyə MİT rəhbəri İbrahim Kalın da iştirak etdiyi barədə məlumatlar Ankara ilə Londonun Ermənistanla bağlı birgə planlarından xəbər verir: “Burada da Rusiyanın təsirinin azaldılması niyyətini görmək olar. Britaniya Türkiyə-Ermənistan quru sərhədlərinin açılmasında maraqlıdır, buna dəstək verməyə hazırdır. İkincisi, kəşfiyyat rəhbərlərinin Paşinyana bəzi səhih informasiyalar vermələri də istisna deyil. Bu, təhlükəsizlik, sərhədlərdə olan rus hərbciləri, ölkə daxi-

lində ictimai-siyasi vəziyyətə nəzarət məsələləri haqda ola bilər”.

Ekspert onu da deyib ki, Böyük Britaniya Ermənistan hakimiyyətinin KTMT-yə üzvlüyünü dondurmaq qərarını tanıyıb: “Britaniya Rusiyadan gələn təhlükələr qarşısında Ermənistana dəstək verməyə hazır olduğunu bəyan edib. Hərbi attaşə təyinatı da göstərir ki, Krallıq Ermənistanda hərbi təsirlərini dərinləşdirmək niyyətindədir. Mən burada Azərbaycan əleyhinə addım görmürəm. Sadəcə, Britaniya bölgədə mövcudluğunu genişləndirir. Fikrimcə, qarşıda Britaniya-Ermənistan münasibətlərinin inkişafını görə bilirik”.

Xatırladaq ki, britaniyalı politoloq Neil Vatson da bu proseslərdə Rusiya mövzusunun olduğunu istisna etməmişdi: “Onilliklər ərzində Ermənistan Cənubi Qafqazda Rusiyanın “forpost” ölkəsi olub, ancaq Paşinyanın dövründə ondan uzaqlaşdı. Rusiya, şübhəsiz ki, erməni ictimai rəyini öz xeyrinə dəyişməyə çalışır və Ermənistanın buna qarşı Türkiyə və Böyük Britaniyanın dəstəyinə ehtiyacı ola bilər”.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Rusiyanın “Qafqaz canişini” Kremlə ağıl verir

Ekspertlər hesab edir ki, Kreml “bir daşla bir neçə quş vurmaq istəyir”

Rusiya Prezidenti Vladimir Putin Gürcüstanın işğal olunmuş Abxaziya və Sxinvali vilayətinin sakinlərinə Rusiya vətəndaşlığının verilməsi prosedurunun sadələşdirən fərman imzalayıb. Sənəd hüquqi aktların dərəcəsi üçün rəsmi internet saytında yerləşdirilib.

Ayna.az bu mövzuda yazır ki, yeni qaydalara görə, işğal olunmuş regionların sakinləri bundan sonra Rusiyada daimi yaşamaq üçün rus dilini bilmək və ya Rusiya tarixini bilmək kimi standart tələblərə cavab verməyəcəklər.

Fərmana əsasən, işğal olunmuş regionların sakinləri vətəndaşlıq almaq üçün Rusiyanın Suxumi və Sxinvalidəki “diplomatik nümayəndəliklərinə” müraciət edə bilərlər. Rusiyada artıq yaşayan şəxslər isə yaşayış yerində rəsmi qeydiyyatda olub-olmamasından asılı olmayaraq, yerli “Daxili İşlər Nazirliyi”-nə müraciət edə bilərlər.

Sənədə əsasən, Rusiya Federasiyasının ərazisində yaşayan “Abxaziya Respubli-

kası”nın və “Cənubi Osetiya Respublikası”nın “vətəndaşları” olduqları yer və ya yaşayış yeri üzrə Rusiya Federasiyası Daxili İşlər Nazirliyinin ərazi orqanına, belə qeydiyyat olmadıqda isə faktiki yaşayış yeri üzrə müraciət edə bilərlər.

Bundan əlavə, hökumətə Rusiya pasportlarının “o cümlədən Abxaziya Respublikası və Cənubi Osetiya Respublikası ərazilərində səlahiyyətli

şəxslər tərəfindən” verilməsi qaydasını müəyyən etmək tapşırılıb.

Putinin imzaladığı fərman dərc edildiyi andan qüvvəyə minib. Sənəddə deyilir ki, fərman “insan və vətəndaşın hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi məqsədilə”, habelə “Rusiya, Abxaziya və Cənubi Osetiya arasında ikili vətəndaşlıq məsələlərinin həllinə dair sazişlərə uyğun olaraq” imzalanıb.

Maraqlıdır, bütün bunlar niyə edilir? Bunlar Gürcüstanın iki regionunun tam işğalını daha da rəsmiləşdirmək üçün növbəti addımlardır? Həmin bölgələrin sakinlərinə Rusiya pasportu verildikdə nə olacaq? Abxaziya və Sxinvali bölgəsinin Rusiya Federasiyasına birləşdirilməsini elan edəcəklərmi?

Gürcüstanlı politoloq, Rondeli Fondunun Avropa Araşdırmaları Mərkəzinin

direktoru Kaxa Qoqolaşvili deyib ki, Rusiya bir daşla bir neçə quş vurmaq istəyir: “Bir tərəfdən işçi qüvvəsinin çatışmazlığını nəzərə alsaq, bu, Rusiyaya əlavə kadrların cəlb edilməsi üçün ən əlverişli şərait yaradır. Digər tərəfdən, Rusiya pasportu almış abxazlar və osetinlər Rusiyanın özündə hərbi xidmətə cəlb oluna bilər.

Bundan əlavə, abxazların kütləvi şəkildə Rusiyaya köçməsi və orada məskunlaşması Rusiya üçün sərfəlidir. Abxaziya yaranan vakuumu daha da ruslar dolduraraq, regionun assimilyasiyasını təmin edəcək və sonrakı ilhaq üçün daha möhkəm baza yaradacaq. Etnik balansın dəyişməsi Gürcüstanın işğal olunmuş regionlarının Rusiya Federasiyasına daha effektiv inteqrasiyasına və Gürcüstandan maksimum uzaqlaşmaya gətirib çıxaraçaq”.

Rusiyalı siyasi ekspert Yeqor Kuroptev isə hesab edir ki, bu, Gürcüstana və faktiki olaraq İvanışviliyə növbəti xatırlatmadır ki, o, Kreml üslu-

bunda qanunsuzluqlar edə bilər, Putinin repressiv qanunlarını təqdim edə bilər, amma təzimler heç vaxt kifayət etməyəcək və ya onların dərəcəsi həmişə qənaətbəxş olmayacaqdır.

Gürcüstan Strateji Təhlil Mərkəzinin aparıcı eksperti Gela Vasadze hesab edir ki, çox güman ki, bu, “Qafqaz canışı” təyin edilən Sergey Kiriyenkonun təşəbbüsüdür: “Və bu, ilk növbədə, abxaz cəmiyyətində Rusiyanın imicini yaxşılaşdırmaq istəyi ilə bağlıdır. “Mənzillər haqqında” qanunla bağlı etirazlardan sonra, görünür, Moskva öz yolu ilə getmək qərarına gəlib. Rusiya vətəndaşlığının verilməsi abxaz gənclərinin Abxaziyadan miqrasiyasını asanlaşdıracaq. Baş verənləri biz həmişə demişik: Abxaziyadakı abxazlar Rusiyaya lazım deyil. Qondarma Cənubi Osetiyanın mərkəzindəki hərbi bazası hesab olunur və rusların orada kifayət qədər hərbi personalı var.

İlhaqla bağlı isə bunu deyəcəyəm: bir hissəsini ilhaq etməyin nə mənası var, onlara bütün Gürcüstan, bütün Qafqaz lazımdır”.

□ **“Yeni Müsavat”**

Məzahir Pənahovun sədrliyi ilə mayın 22-də və 26-da Mərkəzi Seçki Komissiyasının iclasları keçirilib. 22 may iclasında bəzi seçki dairələri üzrə dairə seçki komissiyalarının tərkibində dəyişiklik edilməsi məsələsinə baxılıb. Mərkəzi Seçki Komissiyası aparılan müzakirələrin ardınca 42 sayılı Sumqayıt birinci, 47 sayılı Sumqayıt - Abşeron - Qaradağ, 58 sayılı Xaçmaz kənd, 62 sayılı Kürdəmir, 100 sayılı Göygöl - Daşkəsən - Kəlbəcər və 108 sayılı Ağstafa seçki dairələri dairə seçki komissiyalarının tərkibində dəyişiklik olunmasına qərar verib.

Mayın 26-da keçirilən iclasda isə 2025-ci ilin daimi seçici siyahılarının yenidən tərtib edilməsi, təsdiq olunması və ictimailəşdirilməsi məsələsinə baxılıb. Komissiya sədri təqribən beş ayı əhatə edən irimiqyaslı fəaliyyətin başlıca mərhələləri barədə danışib, mühüm məqamları diqqətə çatdırıb.

İclasda 2025-ci ilin daimi seçici siyahılarının tərtib edilməsi və dəqiqləşdirilməsi işi başa çatmış hesab edilərək, siyahıların məntəqə və dairə seçki komissiyaları tərəfindən təsdiq olunması üçün müvafiq dairə seçki komissiyalarına göndərilməsi, Azərbaycan Respublikası üzrə seçicilərin daimi siyahısının dövlət avtomatlaşdırılmış informasiya sistemi vasitəsilə tərtib edilərək, Seçki Məcəlləsinin tələbləri nəzərə alınmaqla təsdiq olunduqdan sonra komissiyaların internet saytında yerləşdirilməklə ictimailəşdirilməsi qərara alınıb. Qeyd etmək lazımdır ki, dəqiqləşdirmə prosesinin sonunda ölkə üzrə vahid seçici siyahısına 6302093 seçici daxil edilib ki, onların 47,57 faizi kişi, 52,43 faizi isə qadınlardır.

Qeyd edək ki, Seçki Məcəlləsinə əsasən, hər il yanvarın əvvəllərindən etibarən ölkə üzrə vahid seçici siyahısının tərtib edilərək dəqiqləşdirilməsinə başlanılır. Prezident İlham Əliyev 2025-ci ili "Konstitusiyaya və

Suverenlik İli" elan etdi. Dövlət başçısının imzaladığı sərəncamda bu, 2025-ci ildə ölkə konstitusiyasının qəbul edilməsinin 30-cu və Vətən (İkinci Qarabağ) müharibəsində qələbənin beşinci ildönümü ilə əsaslandırılır.

Bəzi ekspertlərə görə, bu il konstitusiyaya növbəti dəyişiklikləri də gözləmək olar. 1991-ci il oktyabrın 18-də "Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi haqqında" Konstitusiya Aktı, 1995-ci il noyabrın 12-də isə Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyası qəbul olunub. 2002, 2009 və 2016-cı illərdə konstitusiyasının ayrı-ayrı maddələrinə əlavə və dəyişikliklər barədə referendum keçirilib. Çağırışlar arasında yeni referendumun keçirilməsi də var, bu anlamda Zəfər Konstitusiyasının qəbul olunması da mümkündür.

Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri Çingiz Qənizadə "Yeni Məşavət"ə bildirdi ki, MSK-nın təsdiqlədiyi ölkə üzrə vahid seçici siyahısından görün-düyü kimi, seçicilərin sayı ilbəil artır: "Həm bu amil, həm də torpaqlarımızın azad olunması, suverenliyimizin bütün ölkə ərazisində bərpa edilməsinin yaratdığı yeni reallıqlar, həm də yerli idarəetmədə tədricən yeniliklərə gedilməsi konstitusiyada dəyişiklik zərur-

MSK seçici siyahılarını dəqiqləşdirdi - payız hazırlığı?

Hüquqşünasa görə, konstitusiyaya dəyişikliyi üçün səbəblər var, amma son qərarı...

rətini meydana getirir. Nəzərə alaq ki, bu il həm də "Konstitusiyaya və Suverenlik İli"dir. Ölkəmizin hazırkı konstitusiyası 30 il öncə qəbul edilərkən Azərbaycan əhalisinin sayı cəmi 7 milyon idi. İndi isə Azərbaycan

əhalisinin sayı 10 milyon nəfərdən yuxarı, seçicilərin sayı isə 6 milyon 300 min nəfərdən yuxarıdır. Yeni 30 il öncə konstitusiyaya qəbul edildiyi dövrdə əhalimizin sayı qədər indi seçici var. Və bu dövrdə

qəbul olunan konstitusiyanın 82-ci maddəsində qeyd olunur ki, Azərbaycan Milli Məclisinin deputatlarının sayı 125 nəfərdən ibarətdir. İndi əhalinin sayı 10 milyon nəfərdən çoxdursa, məncə, bu rəqəmlərə ba-

xılmalıdır. Bunun üçün isə konstitusiyaya dəyişiklikliyi olmalıdır. Konstitusiyada dəyişikliklər isə bəllidir ki, referendumla həyata keçir.

İdarəetmə modellərində yeniliklərin tətbiqinin də konstitusiyada təsbit olunması konstitusiyaya dəyişikliyini zəruri edir. Nəzərə alsaq ki, bu il həm də "Konstitusiyaya və Suverenlik İli"dir, məncə, elə bu ilin sonuna yaxın konstitusiyaya dəyişiklikləri ilə bağlı qanun layihəsinin gündəmə çıxarılmasının şahidi ola bilərik. Bunun ardınca isə referendum keçirilə bilər. Amma şübhəsiz ki, bütün bunlar bizim düşüncələrimiz, ehtimallarıdır. Bu məsələdə son qərar daha yüksək, ali instansiyalarda qəbul oluna- caq. Bizim bir hüquqşünas olaraq gördüyümüz və bildiyimiz budur ki, konstitusiyaya dəyişikliyinə ölkədə zərurət yaranmışdır".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Məşavət"

Hüqonun azadlığının "sirri" - Parislə barışıq, yoxsa...

Siyasi ekspert təhlilinə əsasən, fransızın əfvi tək cə
Fransaya deyil, bütövlükdə Avropa İttifaqına ünvanlanıb

Prezident İlham Əliyevin xuliqanlıq ittihamı ilə Azərbaycanda həbs olunmuş bir Fransa vətəndaşını əfv etməsi regionda diplomatik dinamikanın dəyişdiyini göstərən əlamətlərdən biri kimi dəyərləndirilə bilər. Bu humanist jest Tiranada keçirilən Avropa Siyasi İcması çərçivəsində Prezident Əliyevlə Fransa Prezidenti Emmanuel Makron arasında baş tutan istiqamətli görüşdən sonra baş verdi. Siyasi müşahidəçilərin fikrincə, belə görüşlər adətən səhnəarxası diplomatik təmasların nəticəsi olur.

Yada salmaq ki, ötən il sentyabrın 10-da Nərimanov Rayon Məhkəməsində Bakı metrosunun vaqonlarına qraffiti çəkənlərin barəsində hökm oxunub. Fransa vətəndaşı Klerk Teo Hüqo 3 il azadlıqdan məhrum edilib. Yeni Zelandiya vətəndaşı və Avstraliya vətəndaşı isə 6800 manat cərimə edilib. Qeyd edək ki, sözügedən şəxslər ötən ilin martında saxlanılmışdılar.

Siyasi ekspert Fərhad Məmmədovun təhlilinə əsasən, fransızın azadlığa buraxılması ilə Azərbaycan bu addımı tək cə Fransaya deyil, bütövlükdə Avropa İttifaqına (Aİ) ünvanlayıb. Onun sözlərinə görə, Avropa Komissiyasının rəhbərliyinin təşəbbüsü ilə Estoniya baş naziri Kaya Kallasın Bakıya səfəri və bu səfərin

nəticəsində Azərbaycan-Aİ münasibətlərinin aktivləşdirilməsi rəsmi Bakının prioritetlərini nümayiş etdirir: əsas tərəfdə - Aİ-dir, lakin Aİ daxilində Fransa amilini də nəzərdən qaçırmmaq olmaz.

F.Məmmədovun fikrincə, Brüssel ilk addımı atdı və Bakı bu jestə uyğun cavab verdi: "Bu isə o deməkdir ki, Azərbaycan öz prinsipial mövqeyindən geri çəkilmədən, əlaqələrin normallaşması üçün Aİ ilə münasibətləri pozulduğu nöqtədən bərpa etməyə çalışır. Ən vacibi isə Aİ bundan sonra Azerbay-

can-Ermənistan münasibətlərində vasitəçilik iddiası ilə çıxış etməyəcək, bu məsələ yalnız ikitərəfli formatda həll olunmalıdır. Azərbaycanın əsas hədəflərindən biri Fransa faktorunu Aİ-nin Cənubi Qafqaz siyasətindən kənarlaşdırmaq idi. Parisin uzun müddət ermənipərəst yanaşması, vasitəçilik iddiaları iflasa uğradı. Nəticədə Fransa bu gün regionda yalnız Ermənistanla əməkdaşlığa güvənə bilər. O da Avropa İttifaqının missiyası, hərbi-texniki sahədə yardımlar və diplomatik dəstəklə məhdudlaşır".

Siyasi təhlilçi Sona Əliyeva "Yeni Məşavət"ə açıqlamasında Azərbaycanın Qərblə münasibətlərdə maraqlı olduğunu diqqətə çatdırdı: "Azərbaycan Prezidentinin sərəncamı ilə 3 il həbs cəzası alan, xuliqanlıq görə ötən il qandallanan Fransa vətəndaşının azadlığa buraxılması ölkə başçısının humanist addımının daha bir nümayəndəsidir. Bəli, Azərbaycan Qərblə münasibətlərin inkişafında maraqlıdır. Digər tərəfdən, Azərbaycan Fransa ilə münasibətləri normalaşdırmaq istiqamətində ilk addım atan tərəf

oldu. Yeni ilk addım bu dəfə də Bakıdan gəldi. Görünür, pərdəarxası danışıqlarda Bakı və Paris arasında müsbət impuls var mövcuddur. Növbəti addımı Fransa atmalıdır və Azərbaycana qarşı ikili standartlardan, çoxüzümlü maskalardan əl çəkməlidir. Fransanın ermənipərəst siyasəti Azərbaycan kimi etibarlı tərəfdəşin itirilməsinə səbəb oldu".

Beynəlxalq münasibətlər üzrə şərhçi Şəhla Cəlilzadə Azərbaycanın Avropa İttifaqı üçün hər zaman önəmli tərəfdəş olduğunu bildirdi: "Ötən il bir neçə xarici qrup ölkəmizdə xarici kəşfiyyata xidmət göstərməsi və müxtəlif təxribatlar törətməsi səbəbi ilə həbs olunmuşdu. Bunlardan biri metro deposuna daxil olaraq qraffiti çəkən və metropolitenə maddi zərər vuran 3 nəfərlik qrup, digəri Fransaya casusluq fəaliyyəti ilə bağlı tutulan Martin Ryan və əlaqədar şəxslər idi. Onların hər biri bu və ya digər şəkildə Fransa ilə bağlantılı idi. Fransa dəfələrlə onların azadlığa buraxılması üçün müraciət edib. Lakin milli qanunvericilik çərçivəsində casusluq fəaliyyətinə görə tutulan şəxslər istisna, digərləri əfv edildi. Burada milli mənafə, milli təhlükəsizlik kontekstində törədilən əməlin mahiyyəti cəzanı ağırlaşdırıcı, yaxud yüngülləşdirici faktor olaraq çıxış edir. Başqa ifadə ilə, hər hansı bir şəxs ölkəmizə gəlib

milli təhlükəsizliyimizə təhlükə törədə və çıxıb gedə bilməz. Lakin bununla yanaşı, yüngül xuliqanlıq mahiyyətli cinayət əməlini əfv etmək humanist jest olaraq siyasi mahiyyətli qərardır. Buna təsir edən faktor, Azərbaycan-Avropa İttifaqı münasibətlərinin son dövrlərdə müsbət tendensiya ilə inkişaf etməkdə olmasıdır. Məsələn, daha öncəki (3-cü və 5-ci) Avropa Siyasi Birliyinin sammitində iştirak etməyən cənab Prezident İlham Əliyev 16 may 2025-ci il tarixində Tiranada keçirilən 6-cı sammitdə iştirak etdi. Sammit çərçivəsində Aİ rəsmiləri ilə yüksək səviyyəli görüşlər keçirildi. Bundan öncə Avropa Komissiyasının vitse-prezidenti Kaya Kallasın Bakıya gələrək Azərbaycanın Avropa İttifaqı üçün önəmli tərəfdəş olduğunu bildirməsi, Almaniyaya Prezidenti Frank-Volter Ştaynmayerin ölkəmizə rəsmi səfəri çərçivəsində yaradılan müsbət ab-hava, Azərbaycan-Aİ münasibətlərinin əhəmiyyətindən və inkişafından bəhs olunması qeyd oluna bilər. Həmçinin Aİ-nin Qafqaza artan marağının daha bir göstəricisi olaraq 2026-cı ildə sammitin Ermənistanla, 2028-ci ildə Azərbaycanda keçirilməsi vurğulana bilər. Bütün bunların fonunda Fransa öz təxribatçı fəaliyyətindən geri çəkilmək niyyətində deyil. Qərbi Zəngəzurdan İrandan sonra Fransanın da fəxri konsulluq açmaq niyyətini bu cür qiymətləndirmək olar".

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Məşavət"

Son vaxtlar Rusiyada erməni revanşizminin alovlandırılması tendensiyası müşahidə olunur. “İzvestiya” qəzetinin Ermənistanın keçmiş müdafiə naziri Arşak Karapetyanla müsahibəsində səsləndirdiyi fikirlər buna sübutdur. Müsahibədə Rusiyanın 90-cı illərdə ermənilərə hərbi dəstəyi vurğulanır, “İzvestiya” əməkdaşının bir neçə dəfə Qarabağı “artsax” adlandırması, sabiq nazirin faktiki olaraq Azərbaycana yenə qarşı dirəniş göstərməyəyi təqdirdə Rusiyanın dəstəyini ala bilməyəcəyini etiraf etməsi təsadüfi deyil. “Yeni Müsavat” qeyd edir ki, son çıxışlarında eyni tezisləri Rusiyanın “1 nömrəli agent” olan keçmiş prezident Robert Köçeryanın da səsləndirməsi diqqət cəlb edir.

Ümumiyyətlə, tarixən Azərbaycan qarşı erməni iddialarının arxasında həmişə Rusiya dayanıb. Ermənilərin bu ərazilərə köçürülməsi, Rusiyanın faktiki olaraq özünün proksisi kimi Ermənistanı yaratması, 20-ci əsrin əvvəlində azərbaycanlılara qarşı soyqırımı, 50-ci illərdə deportasiya, 80-ci illərin sonunda ərazi iddiaları və ərazilərin işğalının ssenariləri məhz Moskvada yazılıb. Təəssüf ki, bu gün Rusiya yenə köhnə metodlardan istifadə etməklə Ermənistanı Azərbaycana qarşı yeni müharibəyə təhrik edir.

Ermənistanın siyasi spektrində rusiyyayönümlü revanşistlərin fəallaşması fonunda Moskvanın rəsmi addımları bu prosesi açıq şəkildə stimullaşdırır. Xarici işlər naziri Sergey Lavrovun Ermənistan səfəri zamanı səsləndirdiyi bəzi fikirlər bu istiqamətdə əhəmiyyətli siqnallardır. Lavrovun Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərinin məhz Rusiya silahları sayəsində tutulduğunu etiraf etməsi, uzun illər gizlədilən reallığın nəhayət Kremlin öz dilindən təsdiqi kimi qiymətləndirilə bilər. Bu bəyanat, Rusiya Federasiyasının postsovet məkanındakı münafişələrə necə bir mövqedən yanaşdığını göstərən açıq etirafdır: Moskva, sülhə deyil, nəzarət və asılılığa üstünlük verir. Ümumiyyətlə, Ukrayna cəbhəsində uğursuzluğa düçar olan Kreml, öz təsir dairəsini Cənubi Qafqazda möhkəmləndirmək üçün Ermənistan-dakı revanşist dairələri fəallaşdırmağa başlayıb. Bu strategiya-nın açıq məqsədi - Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh prosesini pozmaq, region-da yeni gərginlik yaratmaq və hərbi qarşidurmaya yenidən gündəmə gətirməkdir. Ermənistan cəmiyyətində militarist ritorikanın artması, Rusiyanın dəstəklədiyi siyasi qüvvələrin yenidən səhnəyə çıxarılması bu planın tərkib hissələridir.

“Yeni Müsavat”a sabiq xarici işlər naziri Tofiq Zülfüqarov son baş verənləri seçkilərə hazırlıqla əlaqələndirir. Diplomatin sözlərinə görə, Rusiya qərribə şəkildə bu seçkilərə hazırlaşır: “Axi hamıya məlumdur ki, Köçeryan və digər qüvvələrin siyasətə qayıdışı mümkün deyil. Ancaq bu prosedə Lavrov da iştirak edir. Sadəcə, erməni cəmiyyəti həmin ruspərlərin siyasətə qayıdışına həvəsli deyil”.

Politoloq hesab edir ki, digər tərəfdən isə Paşinyanın reytingi aşağı düşməkdədir: “Əslində o da Rusiyanın

Rusiya Azərbaycana qarşı köhnə taktikamı işə salır

Kreml erməni revanşizmini yenidən alovlandırmaqla növbəti hərbi qarşidurmaya zəmin hazırlayır, yoxsa...

istəklərini nəzərə alır. Yeni qərbəpəst siyasətin imitasiyası ilə məşğuldur. Nə KTMT-dən çıxır, nə sərhəddiləri çıxarır. Belə desək, qıcıqlandırıcı çıxışlar olur, amma addımlar Rusiya əleyhinə deyil”.

T.Zülfüqarovun fikrincə, bəli, Moskva yenə köhnə üsullardan istifadə edir, amma realıqda Qarabağda nəyisə dəyişə bilməz: “Artıq Paşinyan da status mövzusu-nu bağlayıb. Ona görə hazırda seçkilərə görə oyun gedir.

Ancaq güman etmirəm ki, Moskva İrevanda böyük siyasi dəyişikliklərə hazırlaşır. Hələ ki Ermənistan iqtidarı Rusiyaya sərf edir. Bu oyunda Rusiya Ermənistanla həm özünün, həm Qərbin dəstəyini qazanmaq üçün şərait yaradır. Düşünürəm ki, Kremlin gələn il seçkilərində Paşinyanı dəyişmək planı var. Doğrudur, əvvəl Vardanyan layihəsi var idi. İndi model fərqlidir. Çünki Köçeryan və Sərkisyan parlament seçkilərində qalib gələ bilməz. Üçüncü qüvvəni də buraxmağa risk etmirlər ki, növbəti qərbəpəst meydana çıxa bilər. İndi Paşinyan daha sərfəlidir, parada gedir, Moskvanın sözündən çıxır...”

Siyasi icmalçı Aqşin Kərimov isə hesab edir ki, Lavrovun səfəri ərəfəsində Köçeryan Rusiya, İran və Türkiyə ilə əlaqələri inkişaf etdirmək xətlərini önə çəkdi: “Bu, Lavrovun mayın 21-də İrevanda verdiyi bəya-

natlarla oxşardır. Lavrovun “Cənubi Qafqazda problemləri region ölkələri və yaxın qonşular həll etməlidir” deməsi Köçeryanın müsahibə üçün səsləndirdiyi tezinin Kreml tərəfindən hazırlandığını göstərir. Lavrov Paşinyan administrasiyasına onu çatdırır ki, Ermənistanın mövqeyi Azərbaycan, Rusiya və Türkiyə ilə əməkdaşlıq perspektivinə əsaslanmalıdır. Bakı ilə Moskva Paşinyanın əvəzlənməsi prosesində fərqli mövqedədir. Azərbaycan üçün Paşinyanın hakimiyyətdə qalması məqbul, Rusiya üçün isə sadəcə olaraq, müəyyən maneə imkan deməkdir. Bu baxımdan Azərbaycan Paşinyan hakimiyyətinə öz strategiyasının reallaşması perspektivindən yanaşaraq uzunmüddətli yanaşma ortaya qoyur. Ermənistanda rusiyyayönümlü siyasi qüvvələrin Paşinyana qarşı müqavimət gücü zəifdir. Hərçənd yenidən təşkilatlanma Moskvanın nəzərindən qaçmır”.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

SSRİ-ni Şeyx Nəsrullah da “dirildə” bilməz

Ekspert: “Bu xəyalla yaşayan boşboğaz rusiyalı deputatların ümidləri puç olacaq”

Rusiya SSRİ-nin bərpa edilməsi məsələsi yenidən gündəmə gətirilib. Mövzu zaman-zaman rusiyalı analitiklər, ayrı-ayrı ideoloqlar tərəfindən müzakirəyə çıxarılırdı. Hətta bu günün özündə də, SSRİ nostalgiyasında yaşayan insanlar var ki, “bəlkə də qayıtdılar” düşüncəsindədirlər. Bəziləri isə o rəydedir ki, SSRİ-ni Cəlil Məmmədquluzadənin məşhur qəhrəmanı Şeyx Nəsrullah da “dirildə” bilməz.

Bir neçə gün əvvəl Rusiya Prezidentinin müşaviri Anton Kobaykov Peterburq Beynəlxalq Hüquq Forumunun yekun mətbuat konfransında çıxış edərək deyib ki, SSRİ-nin dağılması zamanı “hüquqi prosedur pozulub” və bu da guya SSRİ-nin “hüquqi baxımdan hələ də mövcud olduğu” anlamına gəlir. Kobaykov bildirib ki, SSRİ Xalq Deputatları Qurultayının qərarı ilə yaradılıb və buna görə də yalnız həmin orqanın qərarı ilə ləğv edilə bilər: “Əgər hüquqi prosedur pozulubsa, bu halda hüquqi baxımdan SSRİ mövcuddur. Bunu konstitusi-

ya hüququ üzrə mütəxəssislər də deyirlər. Əgər SSRİ ləğv edilməyibse, bu zaman hüquqi baxımdan Ukrayna böhranı daxili proses sayılır”.

Bu çıxışdan bir gün sonra isə Rusiya Federasiyası Kommunist Partiyasının Mərkəzi Komitəsinin üzvü, Dövlət Dumasının komitə rəhbəri Nina Ostanina TASS-a açıqlamasında deyib ki, “SSRİ-nin dağılması qanunsuz olub və onun hüquqi statusunun nəzərdən keçirilməsinə ehtiyac var. Deputatın sözlərinə görə,

həmkarları bu məsələni gündəmə gətirməyə hazırdır.

Qafqaz Beynəlxalq Münasibətlər və Strateji Araşdırmalar Mərkəzinin (QAF-SAM) sədr müavini Nazim Cəfərsəy Ayna.az-a deyib ki, Rusiyada bəzi müşavirlərin, təyinatlı deputatların açıqlamaları tragikomikdir: “Hesab edirəm ki, onların SSRİ ilə bağlı dedikləri ciddiyyə alınacaq məsələ deyil. Bəzən yarızarafat deyim var - “o mənim üçün ölməyib”. SSRİ faktiki olaraq yoxdur.

İmperiya idi, 70 il yaşadı, dağıldı, vəssalam. Bir ölünün dirilməsi nə qədər mümkündürsə, SSRİ-nin də bərpası o qədər mümkündür. Bu, çox çətin bir prosesdir. SSRİ-nin bərpa olunmasının mümkünsüz olduğunu Putinin özü 2021-ci ildə səsləndirdi. Düzdür, Rusiya lideri onu da bildirdi ki, “SSRİ-nin dağılması 20-ci əsrin ən böyük geosiyasi faciəsi idi”, amma konkret dedi ki, bu quruluşun bərpası qeyri-realdır. Yeni Rusiya liderinin özü də başa düşür ki, SSRİ-nin

bərpası ideyası mənasızdır və alınan deyil. Bunun bir çox səbəbləri var. Birincisi, SSRİ-nin tərkibində olmuş ölkələr indi müstəqil dövlətlərdir və dünyanın digər gücləri ilə müqavilələr, tərəfdaşlıqlar var. İkincisi, bu, həlli mümkün olmayan sosial problemlər yarada-cıq. Təkcə sosial və hüquqi problemlər deyil, geri dö-nülməsi mümkün olmayan geosiyasi problemlər də bunu mümkünsüz edir. Avstriya-Macarıstan imperiyası, Osmanlı imperiyası, Səfəvilər imperiyası necə ki, bərpa oluna bilməz, SSRİ də bərpa edilə bilməz. Bu səhifə bağlanıb və bu xəyalla yaşayan insanların, boşboğaz rusiyalı deputatların, siyasilərin ümidləri puçdur. SSRİ-nin bərpasının nə hüquqi, nə də geosiyasi perspektivi var”.

Ekspertə görə, bu təbliğatı aparan rusiyalı analitiklərin əksəriyyəti Kremldən gələn tezislər əsasında danışırlar və cəmiyyətə bu fikri yeritməyə çalışırlar: “Rusiya özü rəsmi şəkildə bəyan edir, Ukrayna məsələsinin “daxili məsələ” olduğunu dövlət sə-

viyyəsində gizlətmir. Kreml Ukraynanı “süni dövlət” kimi xarakterizə edir. Müharibə aktiv fazaya keçməmişdən qısa müddət əvvəl Putinin Kremlin sayında geniş məqaləsi dərc olunmuşdu. Orada Putin iddia edirdi ki, əslində Ukrayna adlı dövlət yoxdur, Vladimir İliç Lenin tərəfindən yaradılan “süni dövlətdir”. Amma burada paradoksal durum odur ki, Ukraynanın varlığını SSRİ ilə bütünləşdirməyə çalışırlar. Putin deyir ki, Ukrayna yox idi, onu SSRİ yaradıb. Yeni ki, SSRİ varsa, Ukrayna var. SSRİ isə indi yoxdur. Əgər SSRİ bərpa olunarsa, o zaman Ukrayna mövcud olacaq. Paradoks da buradadır. Bəs bu, əvvəlki, “Ukrayna yoxdur, süni-dövlətdir” tezi ilə uyğunlaşmır axı...

Bilirsiniz, Ukrayna məsələsi sıradan və Rusiyanın iddia etdiyi kimi, “daxili məsələ” deyil, geosiyasi məsələdir. Bu, ABŞ-la Rusiya arasında geosiyasi rəqabət məsələsidir. Ona görə də Rusiya SSRİ-nin bərpası mövzusunı ortaya atmaqla, müzakirəsini təşkil etməklə düşünürsə ki, Ukrayna məsələsinin “daxili məsələ” olması fikrini aşılaya biləcək, yanılır. Bu, boş avar çəkməkdən başqa bir şey deyil”.

□ **“Yeni Müsavat”**

Çalışın müstəqil olun

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

Öncə uca millətimizi 28 May bayramı münasibətilə təbrik edirəm. Müstəqillik böyük nemətdir. Dünyada xalqlar çoxdur. Təxmini hesablamalara görə, dilləri, ənənələri, mədəniyyətləri, toy adətləri bir-birindən fərqlənən bu xalqların sayı haradasa 3 mindən 5 minə qədər aralıqdadır. Biz orta hesabla 4 min götürək. Və bu 4 min xalqdan cəmi 193-nün dövləti vardır.

Həmin dövləti bizim üçün quran dedə-babalarımıza minnətdar olmalıyıq mı? Yəqin ki. Xüsusilə hansısa sarı-saq şimaldan "SSRİ qanunsuz dağılıb" deyəndə, cənubdan başqa axmaq "dövlətinizin adı Bakı respublikasıdır" deyərək ona dəstək verəndə müstəqilliyin necə nemət olduğunu anlırsan. İnşallah, bir gün gerçək nemətlərini də yeyərsiniz, hər şeyin vaxtı var, bağban tələsər, filan...

Hətta ən yaxın qahımlarımız belə hərdən bizim müstəqilliyi burunlayırlar, gedib dağda-daşdakı terrorçu ilə "kardeş" olurlar. İndi gör müstəqil olmasaq nə edərdilər. Ayaq altında qalardıq, vallah. Bütün anamlarda 28 may dəyərli bayramdır.

Sözgəlişi, bunun başqa önəmini biz 1991-ci ildə, təxminən elə bu vaxtlar, 17 martda yaşamışıq. Təsəvvür edin, gorbagor Qorbaçov (səslənmə necə uyğundur!) o vaxt SSRİ-ni saxlamaq üçün referendum elan etmişdi və satqın liderimiz Ayaz müəllimin sayəsində Azərbaycan xalqı guya həmin referendumdada SSRİ-nin qalmasına səs vermişdi. Bəyənmədiyimiz Ermənistan SSR və Gürcüstan SSR belə həmin referendumu boykot etmişdi. Ümumilikdə 15 müttəfiq respublikadan içi biz qarışıq cəmi 9-u səsverməyə qatılmışdı. Nəhayət, SSRİ-nin qalmasını istəyən vətəndaşlarımızın sayı həmin səsvermədə neçə faiz çıxmışdı, bilirsinizmi? 93,3 faiz! Biabırçı rəqəm idi. Hətta Belarus və RSFSR bizdən az istəmişdi SSRİ-ni: uyğun olaraq 82,7 və 71,3 faiz.

Bunları həm də ona görə yazıram ki, 1918-ci ilin 28 mayında respublika qurmağımızın necə çətin şəraitdə baş verdiyini dərk eləyək, qurucu babalarımızı onun-bunun, hər yoldan keçən dilğirın ayağına verməyək. Özünü təsəvvür edin, 1991-ci ildə, o boyda vurhavur, hən-gamə, repressiya, faciə, nə bilim, dava-şavadan sonra müstəqilliyi istəyənlər 6,7 faiz çıxmışdısa, gör 1918-də neçə adam olmuşdur.

Ancaq sevindirici haldır ki, xalqın siyasi şüuru artır. Məsələn, dünən mən xəbər oxudum, yazmışdılar ki, İmişlidə Müstəqillik Günü münasibətilə tədbir keçirilib, deputat, rayon icra hakimi, rayon ziyalıları və sairə çıxış edibdir. Və heç kim SSRİ bayrağı, Georgi lenti açmamışdır! Fotolar vardı, sübut üçün. Böyük irəliləyişdir. Özlərini yaxşı aparsalar hökumət Araz çayına su da buraxar.

Bayaq yuxarıda dünya xalqlarının adətlərinin fərqləndiyini qeyd etdim. Bu, xüsusilə toylarımıza aiddir. İnşallah, ta bir şey qalmayıb, may bitir, toy sezonunu açıq elan edəcəyik. Nə qədər gənclər intizarla gözləyir. Bizim toylar xarici toylara bənzəmir. Deyir, Fransadan ölkəmizə qonaqlar gəlibmiş. Söhbət fırlanır, toylardan düşür, fransızlar soruşur ki, sizdə toya nə qədər adam çağırılır, deyirlər minimum 300-400 nəfər. Basabasdan, səs-küydən toy yiyəsini tanımır. Fransız təəccüblə deyir: "Bizdə toya çox az adam çağırırıq, uzağı 15-20 nəfər gəlir". Azərbaycanlı mənəli-mənəli söyləyir: "Qardaş, gerek gedəsən ki, gəlsinlər!"

Sonda hamınızı bir daha təbrik edirəm, çalışın müstəqil olasınız. Camaat müstəqil olmayanda respublikanın müstəqilliyi də anekdota oxşayır.

Bakıda "İslamofobiya diqqət mərkəzində: Qərəzin ifşası, stiqmaların dağıdılması" mövzusunda iki günlük beynəlxalq elmi konfrans öz işini başa vurub. Konfrans Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə keçirildi. Konfrans islamofobiyanı doğuran global, tarixi və siyasi amilləri araşdırmaq üçün mütəxəssisləri, akademikləri və dövlət rəsmilərini bir araya gətirib.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Bakıda beynəlxalq konfransın iştirakçılarına müraciətində təəssüflə qeyd edib ki, islamofobiya son dövrdə global müstəvidə daha qabarıq və sisteməlik xarakter alıb: "Hazırda bu mənfi tendensiya hər hansı konkret ölkədə deyil, dünyanın bir çox yerlərində müşahidə olunur. İslama qarşı düşmənçilik, müsəlmanlara qarşı nifrət və dözümsüzlük, antiislam əhvali-ruhiyyəsi getdikcə böyük vüsət almağa başlayır və daha da kəskinləşir". **Prezident qeyd edib ki, Azərbaycan islamofobiya eziyyət çəkən ölkələrdən biridir:** "Bütün müsəlman dünyasını narahat edən islamofobiya ilə mübarizə aparmaq üçün vahid cəbhədən çıxış etmək, bu ədalətsizliyə və zərərli təmayüllərə etiraz səsimizi birgə ucaltmaq lazımdır."

Milli Məclisin İctimai birliklər və dini qurumlar komitəsinin üzvü Ceyhun Məmmədov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, bu konfransın ölkəmizdə keçirilməsi böyük önəm daşıyır: "Bu gün həqiqətən də çox təəssüflər olsun ki, bütün dünyada global müstəvidə islamofobiya meyillər sürətlə artır. Cənab Prezidentin konfrans iştirakçılarına müraciətində də qeyd olundu ki, bu gün global mediada bu prosesin körüklənməsində ciddi rol oynayır. Bu gün müsəlmanlara qarşı xüsusi olaraq, dözümsüzlük nümayiş etdirilir. Onlara qarşı qərəzli fikirlərin səsləndirilməsi bu fikirlərimizi xüsusi olaraq təsdiqləyir. Əksər Qərb dövlətləri bu prosesdə çox fəaldır. Müsəlmanlara qarşı tez-tez qəbul edilən qərəzli qərarlar dediklərimizi sübut edir. Bir faktı da deyək ki, islamofobiyanın ən bariz nümunələrindən birini də xalqımız yaşadı. 30 il ərzində məscidlərimiz dağıldı, dini abidələrimiz məhv edildi, orada heyvan saxlanıldı, alban məbədləri belə dağıldı. Amma biz dünyanın bu məsələlərə biganəliyini gördük. Əksinə, onlar bu vəhşiliyə reaksiya vermək əvəzinə bir sıra hallarda Azərbaycanı ittiham etməyə, ölkəmizə qarşı qərəzli qərarlar verməyə çalışdılar. Təəssüflər olsun ki, bir çox hallarda buna da nail oldular. Biz bu-

Azərbaycan islamofobiya qarşı mübarizədə ön cəbhədə

Bakıda ikigünlük beynəlxalq konfrans başa çatdı - mühüm müzakirələr

nun təzahürünü YUNESKO kimi qurumların nümunəsində gördük. Abidələrimizin dağıdılmasına heç bir reaksiya verməyənlər bizi barbarlıqda ittiham etməyə çalışırlar. Guya Qarabağda ermənilərin dini abidələrinə qarşı Azərbaycan tərəfi vəhşiliklər törədib. Amma 30 il ərzində dini abidələrimizə qarşı törədilən vəhşiliyə susdular. Onun üçün də bu konfransın Azərbaycanda keçirilməsinin çox böyük əhəmiyyəti var. Azərbaycan müsəlman ölkələri arasında Cənab Prezidentin təşəbbüsləri ilə çox mühüm təkliflərə çıxış edib. Onun üçün də qeyd edərdim ki, bu konfransın Azərbaycanda keçirilməsi təsadüfi deyil. Çox təəssüflər olsun ki, bu gün də dünyada dinlərarası münasibətləri qızıqdırmağa çalışırlar. Bu müharibə də hər zaman böyük müharibələr olub. Onun üçün də biz bu məsələlərdə diqqətli olmalıyıq. Biz çalışmalıyıq ki, bu məsələ böhran həddinə çatmasın. Həm də sağ ifratçı meyillərin qarşısını almağa çalışmalıyıq".

AĞ Partiya başqanının dini-ideoloji məsələlər üzrə müşaviri Azər Hüseynov hesab edir ki, müsəlmanlara qarşı artan qərəzli münasibət və dini kimliklərinə görə yönəlmiş ayrı-seçkilik dünyada yeni və təhlükəli bir meylin - sistemli islamofobiyanın yayılmasına səbəb olub: "Bakıda keçirilən "İslamofobiya: Qərəzin ifşası və stiqmaların dağıdılması" mövzusunda beynəlxalq konfrans bu mənada yalnız regional deyil, həm də global əhəmiyyət kəsb edir. Çünki bu tədbir İslam dünyasını hədəf

alan diskriminativ meyillərə qarşı həm intellektual, həm də siyasi səviyyədə bir reaksiya nümunəsidir. Azərbaycan kimi həm Avrasiya coğrafiyasında yerləşən, həm də İslam sivilizasiyasının bir parçası olan bir ölkənin belə təşəbbüslərə ev sahibliyi etməsi, onun bu məsələdə yalnız müşahidəçi deyil, aktiv tərəf olduğunu göstərir. İslamofobiya fenomeni təkcə dini dözümsüzlük deyil, həm də tarixi və siyasi kökləri olan dərin bir məsələdir. Bu problemi anlamaq üçün onu doğuran ideoloji mənbələrə nəzər salmaq vacibdir. İslamofobiyanın formalaşmasında və yayılmasında əsas faktorlardan biri Avro-sentrik dünyagörüşüdür. Bu fəlsəfə, Qərbi mədəni və siyasi üstünlüyün mərkəzi kimi qəbul edərək digər mədəniyyətləri, xüsusilə də İslam mədəniyyətini "digər" kimi marginallaşdırıb. Avropa mədəniyyəti əsrlər boyu öz hegemonluğunu əsaslandırmaq üçün İslamı və müsəlmanları "təhlükə", "barbarlıq" və "geridəqalmış" simvolu kimi təqdim edib. Bu yanaşma, xüsusilə müstəmləkəçilik dövründə imperalist güclər tərəfindən ideoloji alət kimi geniş şəkildə istifadə edilib. İslamofobiya artıq təkcə fərdi səviyyədəki dini nifrət deyil, bəzi dövlətlərin rəsmi siyasətləri, hüquqi çərçivələri və siyasi ritorikaları ilə sistemləşdirilmiş bir diskriminasiya növüdür.

İslamofobiya qarşı effektiv mübarizə üçün bu problem yalnız qınamaq kifayət deyil. Onun ideoloji və siyasi əsasları ifşa olunmalı, global miqyasda konseptual cavablar hazırlanmalıdır. Burada

müsəlman ölkələrinin üzərinə xüsusi vəzifələr düşür. Müsəlman dövlətləri bu məsələyə parçalanmış şəkildə deyil, həmrəylik və əməkdaşlıq çində yanaşmalı, vahid konseptual strategiya əsasında hərəkət etməlidirlər. Təkcə siyasi bəyanatlarla kifayətlənmək olmaz. Bu sahədə akademik araşdırmaların, hüquqi mexanizmlərin, diplomatik təşəbbüslərin və mədəni layihələrin əhəngdar şəkildə təşkilı zəruridir. Azərbaycan bu mənada mühüm bir körpü rolunu oynaya bilər. Tarixi, coğrafiyası və çoxkonfessiyalı cəmiyyəti ilə Azərbaycan həm İslam dünyası ilə, həm də Qərb institutları ilə əlaqə qurmaq imkanına malikdir. Bakıdakı konfransın təşkil olunması bu imkanlardan biri kimi dəyərləndirilməlidir. Eyni zamanda bu cür təşəbbüslər beynəlxalq təşkilatlar, universitetlər və vətəndaş cəmiyyəti institutları səviyyəsində dəstəklənməli və genişləndirilməlidir. Nəticə olaraq, islamofobiya ilə mübarizə yalnız müsəlmanların problemi deyil. Bu, insan haqları, dini azadlıqlar və global ədalət prinsiplərinin qorunması məsələsidir. Bu baxımdan Bakı konfransı, sadəcə, bir tədbir deyil, həm də bu mübarizənin intellektual və siyasi platforması kimi qiymətləndirilməlidir. Azərbaycanın bu prosesdə fəal mövqe tutması və digər müsəlman ölkələri ilə birlikdə hərəkət etməsi, həm regional sabitlik, həm də global ədalətin təmin olunması baxımından vacib addımdır".

□ **Cavanşir ABBASLI,**
 "Yeni Müsavat"

Sibiqaanın səfəri ətrafında "stəkanda fırtına" cəhdi

Azərbaycan-Ukrayna münasibətləri, Ukrayna xarici işlər nazirinin Bakıya səfəri üçüncü ölkəyə qarşı deyil

Ukraynanın xarici işlər naziri Andrey Sibiqaanın Bakıya səfəri, gözənləndiyi kimi, Rusiyanın bir sıra dairələrində qıçıq və narahatlıq doğurub. Bu məsələdə yenə əsas canfəşanlıq anti-Azərbaycan mövqeyi ilə tanınan, artıq ölkəmizdə girişi bloklanan "tsargrad.tv" edirdi. Sibiqaanın səfəri haqda yazanda da öncə qeyd olunurdu ki, Azərbaycan Kiyevə indiyədək 40 milyon dollara yaxın vəsait ayırıb və Ukraynanın enerji infrastrukturunun bərpasına fəal kömək edir. İddia olunur ki, guya bu səfər Rusiya xarici işlər naziri Sergey Lavrovun İrəvana getməsinə "cavabdır". Ukrayna XİN rəhbərlərinin müharibənin başladığı 3 ildə Cənubi Qafqaza ilk dəfə olaraq səfər etməsi və Azərbaycanı seçməsi şimal qonşumuzun qarnının sancısını artırır. Vurğulanır ki, guya Azərbaycan hakimiyyəti məlum təyyarə qəzasından sonra Rusiyaya qarşı çıxır və bu səfəri də Qərbə mesaj kimi qəbul etmək lazımdır və s.

İki ölkə arasında münasibətlərin tarixi yeni deyil və hər zaman yüksək səviyyədə olub. Burada hər iki ölkənin keçmiş SSRİ respublikası olması və keçmişdən gələn siyasi, iqtisadi, mədəni bağlar xüsusilə önəmlidir. Eyni zamanda hər iki ölkə ərazi bütövlüyünün pozulmasından əziyyət çəkib və bir-birini qarşılıqlı şəkildə dəstəkləyib. Bu məqam, eləcə də ikitərəfli münasibətlər və müxtəlif sferalarda əməkdaşlığın inkişafı Sibiqaanın Bakı səfəri zamanı müzakirə olundu. Ukraynanın xarici işlər nazirinin Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən qəbulu zamanı da yalnız ikitərəfli məsələlər gündəmdə idi. Bu o deməkdir ki, Bakı-Kiyev münasibətləri yalnız ikitərəfli xarakter daşıyır və burada hansısa üçüncü ölkə ilə bağlı məsələlər müzakirə mövzusu deyil.

Azərbaycan hər hansı bir dövlətlə münasibətlərini müstəqil şəkildə qurur və bu, onun hüququdur. Eyni zamanda Ukrayna ilə davam edən müharibədə ölkəmiz neytral mövqə nümayiş etdirib. Nazirin səfəri zamanı da səslənən fikirlərə baxsaq, burada üçüncü ölkəyə yönəlik hər hansı bəyanat səslənməyib. Əksinə, postsovet məkanında sülh və əmin-amanlığın qurulması diqqət mərkəzində olub.

Sibiqa Haqqın.az-a müsahibəsində Ukraynaya dəstəyə görə Azərbaycan xalqına, humanitar yardıma görə Prezident İlham Əliyevə minnətdar olduqlarını deyib: "Bizim üçün ən çətin vaxtda, sərt

qış dövründə Azərbaycan qardaş kömək əlini uzadıb. Bizi elektrik avadanlıqları ilə təmin etdilər. Azərbaycan minaların təmizlənməsi prosesində, ukraynalı uşaqların sağlamlığında və reabilitasiyasında böyük rol oynayıb. Biz çox ümid edirik ki, Azərbaycan gələcəkdə Ukraynanın bərpasında ən fəal iştirak edəcək".

Nazir deyib ki, Bakıda Prezident İlham Əliyevlə ilk dəfə nazir kimi görüşüb, bundan əvvəl iki dövlət başçısı arasında aparılan danışıqlarda iştirak edib. "Siz Zelenskiden Əliyevə hansısa şəxsi və ya xüsusi mesajla gəlmisiniz" sualına nazir belə cavab verib: "Təbii ki, bəzi siqnalları çatdırmağa gəlmişəm. Prezident Zelenskinin göstərişi ilə. Bakıya getməzdən əvvəl bu səfərin xüsusi əhəmiyyətini nəzərə alaraq, prezident Zelenski ilə uzun söhbət oldu. Mən lazım olan hər şeyi birbaşa prezident Əliyevə çatdırdım. İlham Əliyevin müdrik məsləhətlərinə, geosiyasi vəziyyətə, regionda və dünyada vəziyyətə verdiyi qiymətə qulaq asmaq bizim üçün çox vacib idi. Bir daha deyirəm, bu, çox vacib görüş idi".

Milli Məclisin deputatı Hikmət Babaoğlu "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Azərbaycanın xarici siyasətində məntiq siyasi münasibətlərin üçüncü tərəfə şamil olunmamasına hesablənib: "Yeni hər hansı başqa bir dövlətlə əlaqələr, əməkdaşlığın inkişafı heç vaxt üçüncü dövlətə qarşı yönəlmir. Tam əksinə, ikitərəfli münasibətlərin üçtərəfli-dördtərəfli formatlara keçməsi hadisəsi Azərbaycanın xarici siyasətində mövcuddur. Amma ikitərəfli münasibətlərdən üçüncü dövlətə qarşı aqressiya və ya cavab kimi təqdim olunması tamamilə yanlışdır. Ona görə də

Ukrayna xarici işlər nazirinin Azərbaycana səfərinin heç bir şəkildə başqa istiqamətdə yozulması mümkün deyil. Çünki Azərbaycanın diplomatik təcrübəsində belə bir hadisə yoxdur. Düşünürəm ki, sadəcə, Azərbaycanın beynəlxalq hüquqa söykənən və beynəlxalq hüququn əsas prinsipi olan ərazi bütövlüyünə söykənən xarici siyasət kursunu bəzi aqressiv ölkələr öz maraqları kontekstində şərh edərək belə nəticəyə gəlirlər. Kimin necə düşünməsindən və ya kimin bunu necə qarşılamasından asılı olmayaraq Azərbaycan müstəqil dövlətdir. İstənilən üçüncü ölkə ilə münasibətləri qurmaq da Azərbaycanın hüququdur. Ukrayna xarici işlər nazirinin Azərbaycana səfərinin başqa kontekstə yozulması regiona qarşı siyasi iddiaları olan mərkəzlərin işidir. Ukrayna-Azərbaycan münasibətlərinin yaxınlaşması regionda sülhə xidmət edir".

Politoloq Məhəmməd Əsədullazadə bildirdi ki, Rusiyadakı anti-Azərbaycan qüvvələr və onlara bağlı media Azərbaycan-Rusiya münasibətlərini tamamilə pozmaq üçün çalışırlar: "Rusiya Prezidenti Vladimir Putin 28 May Müstəqillik Günü münasibətilə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə ünvanlandığı təbrik məktubunda Rusiya-Azərbaycan münasibətlərinin dostluq, müttəfiqlik xarakteri daşdığını qeyd edib. Vladimir Putin əminliyini ifadə edib ki, konstruktiv ikitərəfli əməkdaşlığın, beynəlxalq məsələlərdə tərəfdaşlıq üzrə qarşılıqlı fəaliyyətin bundan sonra da birgə səylərlə gücləndirilməsini təmin edə biləcəyik. Rusiya lideri həmçinin vurğulayıb ki, bu, xalqlarımızın maraqlarına tamamilə uyğundur - Cənubi Qafqazda və Xəzər regionun-

da təhlükəsizliyin və sabitliyin möhkəmləndirilməsi məcrasında davam edir. Rusiya Prezidentinin bu fikirləri müsbətdir. Ancaq Rusiya mediasının və bir sıra siyasətçilərinin, deputatlarının Azərbaycanla bağlı isticarəsi ilə bu yazılanlar təzad təşkil edir. Belə çıxır ki, Azərbaycana qarşı olan dairələr prezident Putinin mövqeyini belə nəzərə almırlar. Onlar bütün imkanlarını səfərbər ediblər ki, Azərbaycan-Rusiya münasibətləri pozulsun. Ukrayna xarici işlər nazirinin Azərbaycana səfərinin guya Rusiya xarici işlər nazirinin Ermənistan səfərinə cavab olaraq təşkil edildiyini iddia etmələri də münasibətlərə zərər vurmağa hesablanıb. Ona görə də əgər Prezident Putin təbrik məktubundakı fikirlərində səmimdirsə, həmçinin Rusiya ilə Azərbaycan arasında müttəfiqlik münasibətləri haqda 2022-ci ildə imzalanmış sənədə sadıqlırlarsa, Rusiyada anti-Azərbaycan təbliğatını alovlandıran qüvvələr susdurulmalıdır".

Politoloq Elxan Şahinoğlu isə deyib ki, Azərbaycan-Ukrayna münasibətləri, Ukrayna xarici işlər nazirinin Bakıya səfəri üçüncü ölkəyə qarşı deyil: "Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev mayın 25-də Ukraynanın xarici işlər naziri Andrey Sibiqaanı qəbul edib. Sibiqa Ukrayna Prezidenti Volodimir Zelenskinin salamlarını İlham Əliyevə çatdırıb. Azərbaycan Prezidenti beynəlxalq konfranslarda firsət düşən kimi Volodimir Zelenski ilə ikitərəfli görüş keçirir. Xatırlatmaq yerinə düşər ki, Volodimir Zelenski prezident seçildikdən sonra Cənubi Qafqaz ölkələri arasında yalnız Azərbaycana səfər edib. Bu, Zelenskinin Azərbaycanla əməkdaşlığa verdiyi əhəmiyyətəndən irəli gəlir.

Putin və Zelenskinin görüşü ilə bağlı razılaşma?

Ukrayna bu ili müharibəni başa çatdırmaqla yekunlaşdırmaq istəyir və atəşkəsə hazırdır.

Axar.az xəbər verir ki, bu barədə Ukraynanın xarici işlər naziri Andrey Sibiqa "Liberation" qəzetinə müsahibəsində deyib. "Ukrayna 30 günlük atəşkəsə hazırdır, həmçinin 50, 90 və ya 100 günlük atəşkəsə də. Biz bunu birbaşa rus tərəfinə də bildirmişik. Atəşkəs - daha genişmiqyaslı danışıqların davamı üçün həqiqətən irəliyə gedən yoldur", - deyər Sibiqa bildirib.

O əlavə edib ki, hazırda Ukrayna Moskvadan sülh danışıqları ilə bağlı öz baxışlarını əks etdirən bir memorandum gözləyir. Bundan sonra Kiyev də öz yanaşmalarını təqdim edəcək:

"Biz həmçinin Zelenski və Putinin görüşü ilə bağlı fikir mübadiləsi aparmağa razılaşmışıq. Biz bu görüşün daha geniş formatda, Trampın da iştirakı ilə baş tutmasını istərdik. Bizim prinsiplial mövqeyimiz həm də ondan ibarətdir ki, Avropa danışıqlar masasında iştirak etməlidir. Roma Papası Vatikanı təklif edib. Amma hər iki tərəfin razılığı vacibdir. Ukrayna hazırdır".

Neftin niyə ucuzlaşması barədə iddia

27 mayda neft qiymətləri ucuzlaşıb - bu, OPEK+ ölkələrinin neft hasilatını artıracağı gözləntilərinin fonunda baş verib.

Axar.az xəbər verir ki, bu barədə "Röyters" məlumat yayıb.

Qeyd olunub ki, "Brent" markalı neftin fuçersləri 24 sent ucuzlaşaraq bir barel üçün 64,50 dollar, yüngül neft isə 29 sent ucuzlaşaraq 61,24 dollar olub.

Nəşrin yazdığına görə, OPEK+ yaxın zamanda gündəlik hasilatı 411 min barel artırmağı təsdiqləyəcək. Qrup, yəqin ki, hasilat kvotaları ilə bağlı son qərar 28 mayda onlayn keçiriləcək nazirlər görüşündə verəcək. Bununla belə, Rusiya baş nazirinin müavini Aleksandr Novak bildirib ki, ölkələr hələ hasilatın artırılmasını müzakirə etməyib.

Qeyd olunub ki, OPEK+ üzvləri artıq ardıcıl iki dəfə hasilatı artırıblar. Bu da neftin qiymətində nəzərəcarpacaq ucuzlaşmaya səbəb olmalı idi.

Bununla yanaşı, ABŞ Prezidenti Donald Trampın Avropa Birliyi ilə ticarət danışıqlarını 9 iyula qədər uzatmaq qərarı neft qiymətlərinin kəskin ucuzlaşmasının qarşısını alıb. Analitiklər bildirirlər ki, AB və ABŞ arasında "gömrük müharibəsi" dünya üzrə yanacaq olan tələbatı azalda və nəticədə neftin ucuzlaşmasına səbəb ola bilərdi.

Neft qiymətlərinə dəstək verən digər amil isə ABŞ və İran arasında nəticəsiz qalan nüvə danışıqlarıdır. Əgər bu danışıqlar uğursuzluqla nəticələnsə, bu, İrana qarşı sanksiyaların davam etməsi və beləliklə də İran neftinin ixracında məhdudiyyətlər demək olacaq ki, bu da qiymətləri yüksəldəcək.

Qeyd edək ki, analitiklər ilin sonunda "Brent" markalı neftin bir barelinin 60 dollardan ucuz olacağını proqnozlaşdırırlar.

İlham Əliyev Ukraynanın ərazi bütövlüyünü dəstəklədiyini dəfələrlə vurğulayıb. Dövlət başçısı aprel ayında ADA Universitetində "Yeni dünya nizamına doğru" mövzusunda keçirilən beynəlxalq forumda çıxışı zamanı da "biz hər zaman Ukraynanın ərazi bütöv-

lüyünü və suverenliyini dəstəkləmişik, dəstəkləyirik və dəstəkləməkdə davam edəcəyik" ifadəsini işlədib. Ukrayna ilə münasibətlər Rusiyaya və ya başqa hansısa ölkəyə qarşı deyil".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Hava limanlarımız: rayonlara niyə təyyarə ilə getmirik?

Bəzi ekspertlərə görə, bölgələrdə hava limanı tikintisi zamanı ticari-iqtisadi faydalılıqla bağlı düzgün təhlil aparılmayıb

tım kampaniyalarının aparılması vacibdir. Regionlarda olan hava limanlarının xarici şirkətlərə icarəyə verilməsi barədə təkliflər də vardı.

İqtisadçı Xəlid Kərimli mövzu ilə bağlı "Yeni Məşavət"ə fikrini bölüşüb:

"Hava limanları ilə bağlı qərar verənlərin yəqin ki, uzunmüddətli strategiyaları var. Amma istənilən halda biz nəticəyə qiymət veririk. Nəticə isə həqiqətən lətifədir. Hava limanı o zaman tikilir ki, həmin ərazidə tələbat yaranır - turist axını olur və ya biznes fəaliyyətləri genişlənir. Bundan sonra aeroportun tikilib-tikilməməsi barədə qərar verilir. Doğrudan da, insanların burada biznes maraqları var və onlar bura böyük çətinliklərlə gəlirlər. Bu prosesi asanlaşdırmaq, turizmi və biznesi inkişaf etdirmək üçün aeroportların tikilməsi vacibdir. Yeni əvvəlcə tələbat yaranmalı, sonra aeroport tikilməlidir. Bizdə isə artıq 9-cu aeroport istifadəyə veriləcək, amma onlardan yalnız biri işləyir, digərləri zəif fəaliyyət göstərir".

İqtisadçı əlavə edib ki, aeroportun tikilməsinə böyük vəsait sərf olunur, onun saxlanması isə ayrıca məsrəf tələb edir: "Aeroportun tikintisindən çox, saxlanması üçün əhəmiyyətli maliyyə resursları lazım gəlir. Üstəlik, tikilmiş aeroportların amortizasiya prosesi də gedir və bu, sonradan təmir xərcləri yaradaçaq. Yeni aeroportlarla bağlı saysız suallar yaranır. Ölkəyə böyük turist axını yoxdur, ciddi turizm siyasəti mövcud deyil. Yeni turizm ölkəsi kimi formalaşmamışdır. Kompleks turizm siyasəti yoxdur. Üstəlik, ölkə sərhədləri hələ də qapalı saxlanılır. Xatırlayırınsınızsa, turist ölkələri sərhədləri cəmi bir ay bağladılar. Məsələn, Türkiyə pandemiyanın tüğyan etdiyi, ÜST-nin bar-bar bağdığı vaxtlarda sərhədləri heç bir həftə də bağlı saxlamadı.

Ölkəmizə gəlmək üçün viza tələbləri də ayrıca problemdir. Azərbaycan turizm ölkəsi olmaq istəyirsə, niyə viza tələbi qoymalıdır?! Bu aspektdən yanaşdıqda, ölkəmiz turizm ölkəsi deyil. Turizm ölkəsi açıq olmalıdır, azadlıqlar təmin edilməlidir. Məsələn, bir kazinoya lisenziya verilməli idi, amma hələ də verilməyib. Kazino nədir ki? Hoteldə oyun aparatları olacaq, kim istəyirsə, gedib oynayacaq, kimisə buna məcbur edən yoxdur. Amma bu məsələ uzun müddətdir müzakirə mövzudur. Bunlar turizm azadlıqlarıdır. İlk olaraq turist gəlməlidir, sonra isə turistin rahatlığını artırmaq lazımdır. Biz isə hələ mayın 20-də rayonlara portal vasitəsilə girişi səbəstləşdirdik. O ərazilərə turist axını yoxdur. Qarabağda və Şərqi Zəngəzurdə aeroport tikmişik, Xocalıda da var. Kiçik bir ərazidə artıq 4 aeroport fəaliyyət göstərir. Dünyanın ən məşhur turizm ölkələrində belə - 10 milyonlarla turist qəbul edən yerlərdə bu qədər aeroport yoxdur. Azərbaycana isə cəmi 1 milyon 400 min turist gəlir, Gürcüstandan 4-5 dəfə azdır. Amma orada bu qədər hava limanı yoxdur.

Əvvəlcə biz turizmi inkişaf etdirməli, sonra aeroport tikməliyik. Biz isə tərsinə etmişik. Bu da büdcəyə əlavə xərcdir. Bəlkə də Zəngilanda aeroportu 10 il sonra tikməli idik. Niyə bu qədər tələmişik ki? Ondansa həmin vəsaiti daha səmərəli sahələrə yönəltmək olmazdı?! Ümumiyyətlə, dövlət maliyyəsinin idarə olunmasında, investisiya planlarının təsdiqində, prioritetlərin müəyyənləşdirilməsində və investisiya layihələrinin qiymətləndirilməsində ciddi problemlər mövcuddur. Bu da nəticədə bu cür qərarların qəbul edilməsinə səbəb olur".

Xəlid Kərimliyə görə, dövlət vəsaitinin xərclən-

məsi ciddi əsaslandırma-lara və qiymətləndirmələrə söykənməlidir: "Bunun üçün səmərəli metodologiyalar hazırlanmalı və həmin modellərə uyğun qərarlar verilməlidir. Ölkənin həll olunmalı çoxsaylı problemləri var, amma biz aeroport tikirik. Bəlkə də 15 ildən sonra o aeroportlar gəlir gətirəcək, amma onları 15 il sonra tik-

mək daha məqsədəuyğun olardı. Belə olan halda, bu gün üçün həyati əhəmiyyət kəsb edən layihələrə vəsait ayırmaq daha düzgün olardı. Aeroportların tikilməsi və bu sahəyə investisiya qoyulması göstərir ki, ölkədə investisiya layihələrinin həyata keçirilməsində ciddi problemlər var".

□ **Afaq MİRAYIQ,**
"Yeni Məşavət"

Azərbaycan beynəlxalq təşkilatlara nə qədər üzvlük haqqı ödəyir?

Azərbaycan 2024-cü ildə beynəlxalq və regional təşkilatlara 16,5 milyon manat üzvlük haqqı ödəyib. Bu məlumat ötən ilin büdcəsinin icrası haqqında hesabatda öz əksini tapıb.

Məlumata görə, ən çox üzvlük haqqı BMT sistemində aid olan qurumlar, proqramlar və konvensiyalara ödənilib - 5.4 milyon manat. Digər təşkilatlara gəlincə, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı və onun qurumlarına 1,3 milyon manat, Müstəqil Dövlətlər Birliyi (MDB) təşkilatlarına 1,2 milyon manat üzvlük haqqı verilib.

Azərbaycanın üzv olduğu digər beynəlxalq təşkilatlara isə ümumilikdə 8,6 milyon manat ödənilib.

Beynəlxalq və regional maliyyə institutlarının (maliyyə-kredit təşkilatlarının) səhm kapitalında iştirakla bağlı öhdəliklər üçün (Asiya İnkişaf Bankına 1,6 milyon manat, İslam İnkişaf Bankına 1,3 milyon manat, Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyasına (IFC) 2,0 milyon manat) 4,9 milyon manat vəsait istifadə edilib.

Gürcüstan DTX onu sərhəddə həbs etdi

Gürcüstanın hakim "Gürcü arzusu" Partiyasının qurucusu Bdzina İvanişvilinin keçmiş müşaviri Giorgi Baçaşvili Azərbaycanla sərhəddə həbs edilib.

Bu barədə Gürcüstanın Dövlət Təhlükəsizlik Xidməti (DTX) məlumat yayıb.

Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin bəyanatına görə, "Qırmızı bülleten"lə axtarılan və Gürcüstan və Rusiya Federasiyasının ikili vətəndaşı olan Giorgi Baçaşvili Qırmızı Körpü ilə Sadaxlı arasındakı "Yaşıl Sərhəd" adlanan hissədə hərəkət edib. Həyata keçirilən istintaq və əməliyyat-axtarış tədbirləri nəticəsində Baçaşvili həbs edilib.

Vaxtilə İvanişvilinin yaxın adamı və Gürcüstanın Birgə İnvestisiya Fondunun keçmiş rəhbəri olan Baçaşvili həbs olunacağından qorxaraq martın 9-da gizli şəkildə Gürcüstanı tərk etmişdi. O, həbs olunacağı təqdirdə həyatının təhlükə altında olacağını bildirib.

Martın 10-da, ölkəni tərk etdikdən bir gün sonra, Tiflis Şəhər Məhkəməsi Baçaşvilini kriptovalyutaları mənimsəmə və çirkli pulların yuyulması ittihamı ilə qiyabi olaraq 11 il həbs cəzasına məhkum edib.

Hava nəqliyyatı hər bir ölkənin iqtisadi inkişafında və beynəlxalq əlaqələrinin genişlənməsində mühüm rol oynayır. Xüsusilə turizm sektorunun canlanmasında hava limanlarının əlçatanlığı və funksionallığı əhəmiyyətli amillər sırasındadır.

Azərbaycanda da son illər hava nəqliyyatı infrastrukturunun yenilənməsi və genişləndirilməsi istiqamətində bir sıra layihələr həyata keçirilib. Bununla belə, bəzi hava limanlarının fəaliyyət göstərməməsi və ya məhdud rejimdə işləməsi suallar doğurur. Bu vəziyyətin yaranmasında əsas səbəblərdən biri kimi idarəetmə problemləri və regionların potensialının yetərincə dəyərləndirilməməsi göstərilir.

Hazırda Azərbaycanda Bakı, Gəncə, Naxçıvan, Lənkəran, Qəbələ, Zaqatala, Füzuli beynəlxalq aeroportları var. Lakin bu hava limanlarından sadəcə dördü aktiv şəkildə istifadə olunur, onlardan da yalnız ikisində məhdud sayda uçuşlar həyata keçirilir.

Hazırda bu hava limanlarından Bakı, Gəncə, Qəbələ və Naxçıvana beynəlxalq və yerli uçuşlar həyata keçirilir.

Yeri gəlmişkən, bir neçə gün əvvəl Milli Məclisdə Xocalı aeroportunun da yenisindən fəaliyyətə başlaması təklif olunub. Lənkəran Hava Limanının tikilməsinə 51 mln. dollar xərclənmişdi, tikildikdən bəri hər il bu hava

limanının saxlanması ildə 2-3 mln. manat xərclənir. Qəbələ Hava Limanı 85 mln. manata başa gəlib. Hər il saxlanması 2 mln. manatdan çox vəsait xərclənir. Zaqatala Hava Limanı 67,1 mln. manata başa gəlmişdi.

Beynəlxalq hava limanları tikiləndə yerli əhali arasında turizmin inkişafı, yeni iş yerləri, gediş-gəlişin rahatlaşması barədə çox danışılıb, amma uzun illər keçməsinə baxmayaraq, bu işlər reallaşmayıb. Bəzi ekspertlərə görə, Azərbaycandakı bölgə hava limanlarının tikintisi zamanı nəzərdə tutulan ticari-iqtisadi faydalılıqla bağlı düzgün təhlil aparılmayıb. Halbuki Zaqatala bölgəsi turizm imkanlarına görə kifayət qədər cəlbedici hesab oluna bilər və dövlətin dəstəyi ilə burada müntəzəm uçuşların təşkili real görünür.

Yekun olaraq, fəaliyyətsiz qalan hava limanlarını işə salmaq üçün ilk növbədə həmin bölgələrin turizm potensialı xarici bazarlarda daha geniş tanıtılmalı və bu regionlara səyahət marağı artırılmalıdır. Xaricdə bu ərazilərin istirahət və gəzməli məkanları ilə bağlı effektiv tanı-

Rusiya Prezidenti Putin Ukrayna ilə sərhəddə "bufer zona" yaradılması barədə ilk dəfə deyil danışır. Buna beynəlxalq münasibətlərdə daha çox "sanitar", silahsızlaşdırılmış zonalar" da deyirlər. Putinin dediyinin "tərcüməsi" budur ki, Belqorod, Bryansk və Kursk vilayətlərini qorumaq üçün Ukraynanın Xarkov, Sumı və Çerniqov vilayətlərinin içərlərinə doğru irəliləmək lazım gələcək. Kreml kuluarlarında Rusiyanın Ukraynanın dərinliyinə daha 300 kilometr(!) irəliləyərək "sanitar zona" yaratmaq istəhasından danışılır.

Son aylar Ermənistan silahlı qüvvələrinin dövlət sərhədinin Laçın və Kəlbəcər rayonları istiqamətində Azərbaycan Ordusunun mövqelərini müxtəlif silahlardan atəşə tutması halları artıb. Doğrudur, Azərbaycanın qətiyyətli cavabından sonra son iki ildə Ermənistanın diversiya qruplarının sərhəddən ərazilərimizə soxulmaq cəhdləri yoxdur. Amma

bəzi ekspertlər hesab edir ki, Ermənistanın bu təxribatların qarşısını almaq üçün "atəş açılan yer ordumuz tərəfindən azad edilməli, Azərbaycan bayrağı dalğalanmalıdır". Qulağa yaxşı gəlir, amma bu, artıq yeni gərginlik, yeni savaşı fətilini

lemlərdən geridə durmaq, konstitusiyada dəyişiklik etməmək, ərazi iddialarından əl çəkməmək, bunlar hamısı vaxtı uzatmaq, status-kvonu saxlamaq üçün atılan addımlardır. Yəni bu gün hücum xarakterli silahların alınması, sərhəddə yerləş-

maq, strateji baxımından ehtiyatlı olmaq lazımdır. Hər hansı bir təxribat olarsa, daha doğrusu, atəş açılsa, o ərazilər, silahların yerləşdiyi yerlər birmənalı şəkildə məhv ediləcək. Yəni biz bu gün həqiqət çərçivəsində hər addımımızı atırıq və belə

aparır. Çıxış yolu isə pragmatik olaraq sülh müqaviləsindən keçir. Sülh müqaviləsi Ermənistanın gələcək inkişafı və Nikol Paşinyanın hakimiyyətdə qalması deməkdir. Bilirik ki, Ermənistan müstəqil siyasətə malik deyil. Davamlı olaraq siya-

qaviləsinin bağlanmasında maraqlıdır. Düşünürəm ki, Ermənistan hakimiyyəti bu ildə sülh müqaviləsini bağlamayacaq. Həmçinin sülhə əngəl olan şərtləri aradan qaldırmayacaq. Azərbaycan əlindən gələni edir ki, tezliklə sülh müqaviləsi bağ-

Şərti sərhəddə erməni istehkamları qurulur

Ermənistanın "sülh" pərdəsi arxasında yürütdüyü aqressiv siyasətinə Bakıdan sərt reaksiyalar

Ermənistan ordusu Azərbaycanla şərti sərhəd boyunca yeni hərbi istehkamlar qurmağa da davam edir. Erməni hərbiçilərin müxtəlif növ silah və sursatları əraziyə topladığı, mövqeləri möhkəmləndirdiyi fikrə edilir. İrəvan sülh müqaviləsi üçün son iki şərti yerinə yetirməyi ləngidir. Ermənistan baş nazirinin "İrəvan Dialogu" zamanı ərazi iddialarını aradan qaldırmaq üçün ölkə konstitusiyasında dəyişiklik etməyə və sülh prosesindəki mövcud problemlərin həllinə hazır olmadığını nümayiş etdirməklə yanaşı, sülhə sadıqlılıq ilə bağlı suallar doğurub. Yeri gəlmişkən, Ermənistanda 2026-da parlament seçkilərində Paşinyanın məğlub olarsa, revansist qüvvələrin hansı dövlətlərin təxribatçı planlarda yer alacağını proqnozlaşdırmaq çətin deyil. Unutmayaq ki, Ermənistan sülh sazişini gecikdirməsinə paralel olaraq, sürətlə silahlanmağa davam edir. Pisi odur ki, uzaq-menzilli, hətta istifadəsi qadağan olunan silahlar əldə edir, alınan silahlar isə sərhədə yaxın yerlərdə yerləşdirilir. Ermənistan hər zaman deyir ki, müdafiə üçün silahlar alır, lakin son dövrlər aldığı silahlar müdafiə deyil, əksinə, hücum silahlarıdır. Azərbaycanda

yandırmaq deməkdir. Bəs Azərbaycan nə etməlidir?

Deputat, Milli Məclisin Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin sədri Arzu Nağıyev "Yeni Müsavat"a açıqlamasında bildirdi ki, Azərbaycan və Ermənistan arasında sərhəddə baş verən hadisələr, əsasən də Ermənistanın uzaq vuran silahları yerləşdirməsi, istehkamlar qurması, hərbi təxribatların artırılması bu sülhün bərqərar olmasına ən ciddi zərbə vuran məsələlərdən biridir: "Nə üçün sərhəddə bu addımlar atılır? Əsas məsələ odur ki, vaxtilə Rusiya tərəfi də Ukrayna ilə sərhəd boyu "sanitar zona", bufer zona deyilən bir ideya ilə çıxış edirdi və düşünürəm ki, Ermənistan da bundan istifadə edib, guya təhlükəsiz, ya da başqa ad altında müəyyən bir zona yaratmağa çalışır. Ermənistan bundan zaman-zaman istifadə edib, əvvəllər Qarabağda bufer zona yaradaraq guya ki, Qarabağı "qoruyurdu". Məlum məsələdir ki, absurd ideyalardır, Azərbaycan bunu dərk edir və çox ciddi izləyir, bu da əsas səbəb deyil. Əsas səbəb odur ki, Ermənistan sülh prosesini əngəlləyir. Bu, sülh müqaviləsini imzalamamaq üçün bu addımları atır. Yəni əsas prob-

dirilməsi də mesajdır. Bu hallarda belə Azərbaycan təbii ki, öz sülh prosesinə sədaqətli olmağını, sadıq olduğunu davam etdirir və diplomatik masada bu sahədə güclü olduğunu göstərməkdədir". **Milli Məclisin komitə sədri Ermənistanın eskalasiya hazırlığından və rəsmi Bakının müvafiq addımlarından da bəhs etdi:** "Təbii ki, paralel olaraq, Ermənistan sərhəddə hərbi istehkamlar qurursa, silah yığırsa, Azərbaycan da nəzarəti gücləndirir. Yəni Azərbaycan tərəfi əgər erməni atəş açarsa, bu atəşin susdurulması üçün lokal cavablar verilməlidir. Bu məsələdə beynəlxalq tərəfdaşlarla koordinasiya işləri aparılır və ya aparılmalıdır. Mütəmadi olaraq, beynəlxalq ictimaiyyət bununla bağlı məlumatlandırılır. Təbii ki, xüsusi xidmət orqanları Ermənistanın əldə etdiyi bu silahların mənbəyi nədir, texniki xarakteristikası nədir, nə məqsəd alınır, sərhədin yaxın hansı ərazini vura bilər. Bunların hamısı detallı şəkildə öyrənilir və düşünürəm ki, tam şəkildə xarakteristikası artıq müvafiq orqanlarımızda var. Bəzi ekspertlərin qeyd etdiyi kimi, həmin ərazilər vurulmalıdır! Məlum məsələdir ki, bu işlərdə çox ehtiyatla davran-

maq, strateji baxımından ehtiyatlı olmaq lazımdır. Hər hansı bir təxribat olarsa, daha doğrusu, atəş açılsa, o ərazilər, silahların yerləşdiyi yerlər birmənalı şəkildə məhv ediləcək. Yəni biz bu gün həqiqət çərçivəsində hər addımımızı atırıq və belə

edəcəyik. Ermənistan vaxt udmağa çalışır. İnformasiya savaşını unutmamalıyıq. Ermənistan təxribatı müdafiə adı altında pərdələməyə çalışır və biz bunu dünyaya çatdırıq ki, bu pərdələmə heç də müdafiə xarakterli deyil. Yəni bunun qarşısını almaq üçün həm daxildə, həm də beynəlxalq informasiya məkanında biz öz işimizi görürük və görəcəyik də. Yəni burada bizim üçün hər hansı kompromis yoxdur".

Politoloq Məhəmməd Əsədullazadə isə hesab edir ki, Ermənistan hakimiyyəti "İrəvan dialogu" təşkil etməklə, özünün sülh siyasətini manipulyasiya edir. M.Əsədullazadə bildirdi ki, Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrov ötən həftə Ermənistan səfərində məhz bu ölkəyə təhlükəsizlik təminatı verəcəklərini qeyd etdi: "Bu, Ermənistanı eskalasiyaya sövq etməkdir. Rusiya Ukraynada bufer zona yaratmaq istəyir ki, ərazilərin təhlükəsizliyini təmin etsin. Amma regionda Ermənistanı Azərbaycana qarşı silahlandırmaq niyyətindədir. Göründüyü kimi, İrəvanın konstitusiyasını dəyişməməsi beynəlxalq şərtlərin dəyişməsinə hədəflənib. Nikol Paşinyan hesab edir ki, Rusiya Ukraynada həlledici üstünlük əldə edərsə, Moskva yaxınlaşa və yeni dəstək almaqla Azərbaycana qarşı hərbi təxribatlara gedə bilər. Bununla da Moskvanın siyasi dəstəyini almış olar". **Ekspert qeyd etdi ki, Ermənistan sürətli şəkildə silahlanarsa, hərbi təxribatlara gedərsə, Azərbaycan Zəngəzurda bufer zona yarada bilər:** "Biz imkan verə bilmərik ki, Ermənistan yenidən Azərbaycana qarşı yenidən işğalçı müharibəyə başlasın. Ermənistan hakimiyyətinin bu siyasəti ölkəsinə faciəyə

sətini dəyişir. Ona görə də Azərbaycan sülh müqaviləsində daha ciddidir və Ermənistan konstitusiyasının referendum yolu ilə dəyişdirilməsinin ardınca sülh mü-

lansın. Amma biz də silahlanırıq. Çünki Ermənistanın praktiki olaraq silahlanması nə görürük".

E.PASASOY,
Musavat.com

Erməni yalanlarını ifşa edəcək xəritə

Ermənilərin "qədimliyini" ifşa edən nadir bir xəritə ortaya çıxıb. Xəritə məşhur alman coğrafiyaşünası Georg Matheus Seutter tərəfindən çəkilib. Axar.az xəbər verir ki, bu barədə tarixçi alim Zaur Əliyev bildirib. "Seutter Nürnberq şəhərində görkəmli J.B.Homannın rəhbərliyi altında oyma ustahı öyrənib. 18-ci əsrin əvvəllərində Seutter Augsburgda özünün müstəqil kartoqrafik nəşriyyat firmasını yaradıb. Seutterin oyma bacarığı və şəxələndirilmiş xəritə istehsalına sadıqlılıq nəticədə ona əhəmiyyətli nüfuz gətirib. Seutterin xəritələrinin əksəriyyəti "Homann" və "Delisle" firmaları tərəfindən nəşr edilirdi. 1732-ci ildə Seutter Almaniya imperatoru VI Karl tərəfindən "İmperator coğrafiyaçısı" adına layiq görülüb.

300-dən çox xəritə tərtib edən Seutter müxtəlif kartoqraf və səyyahların istinadlarına mütəmadi müraciət edirdi ki, işlərində bir yanlışlıq olmasın. Bizim diqqəti çəkən xəritə isə "Magni Turcarum Dominatoris Imperium per Europam, Asiam, et Africam accuratissima cura delineatum" (Böyük Türk Hökmdarının İmperatorluğu bütün Avropa, Asiya və Afrikada diqqətlə təsvir edilmişdir) 1740-cı ildə Augsburgda nəşr ediləndir.

Seutter öz xəritəsində bütün Cənubi Qafqazı Azərbaycan və Şirvanın tərkibində göstərib. Bu xəritədə Ermənistan, ümumiyyətlə yoxdur, onun ərazisi Azərbaycanın tərkibində göstərilir.

Eyni zamanda xəritə ilə yanaşı, o, əlifba sırası ilə adları və açıqlamasını da yazır. Fikir verin, Azərbaycan adını "Adirbeitzania" adlandırır və onunla yanaşı, xəritədə Ordubad, İrəvan, Şamaxı, Dərbənd, Şəmkir və digər əraziləri dəqiqliklə yazır. Bu xəritə bir daha sübut edir ki, Qafqazda erməni dövləti, Ermənistan adında ərazi olmayıb, bu gün onların əlində olan İrəvan və digər şəhərlər Azərbaycana aid torpaqlarda yerləşib", - alim bildirib.

Z.Əliyev qeyd edib ki, ölçüləri 19.75 x 22.75 düym (50.12 x 57.75 sm) olan xəritə hazırda № 11915 inventar nömrəsi ilə Çikaqo muzeyində saxlanılır.

Son əfv sərəncamında 14 il Azərbaycanın ən böyük banklarından biri - Beynəlxalq Banka rəhbərlik etmiş Cahangir Hacıyevin adı yenə olmadı. C.Hacıyev 2015-ci il dekabrın 5-də həbs edilib. 2016-cı il oktyabrın 14-də 16 il 6 ay müddətinə azadlıqdan məhrum edilib. 2020-ci ilin fevralında Bakı Apelyasiya Məhkəməsi onun cəza müddətini 3 ay azaldıb. Hacıyev günahını etiraf etməyib, müdafiəçiləri isə prosesi qərəzli adlandırıb. Mənimsənilmiş vəsaitin məbləği qeyri-rəsmi məlumatlara görə, 4 milyard manatdan çoxdur.

“Mənim qardaşım 10 ildir ki, həbsdədir. Hər əfv öncəsi ümidlənik ki, bəlkə bu dəfə azadlığa çıxar. Bu il də ümid edirik. Çünki Cahangir ona verilən 16 illik cəzanın 10 ilini çəkib. Bir insan üçün ömrünün 10 ilini həbsxanada keçirmək ağırdır”. Bunu bir neçə gün əvvəl Gununesi.info-ya açıqlamasında **C.Hacıyevin bacısı Əminə Hacıyeva** deyib.

Qardaşının əfv olunması üçün ölkə başçısına müraciət etdiyini vurğulayan Ə.Hacıyeva bildirib ki, o, 10 ildir ailəsindən təcrid olunub: “Qardaşım 10 ildir ki, övladlarının üzünü görə bilmir. O, həbs olunanda oğlanları balaca idi. İndi ali təhsil alıblar. Həbsdə olduğu müddətdə səhhətində çox-

saylı problemlər yarandı. Qardaşım dövlətə, dövlətçiliyə hər zaman sədaqətli olub”.

Ötən ilin mayında, yeni əfv sərəncamı imzalanmasıərəfəsində sabiq bankir “effektiv tibbi xidmətin olmamasına və saxlanma şəraitinə etiraz olaraq” 13 sayılı Cəzaçəkmə Müəssisəsində aclıq aksiyası da keçirmişdi. Vəkilinin iddiasına görə, C.Hacıyev qalxanabənzər vəzinin xəstəliyindən, ürək aritmiyasından və hipertoniyadan əziyyət çəkir. Vəkil bildirmişdi ki, C.Hacıyev effektiv tibbi xidmət üçün şərait yaradılmasını və saxlanma şəraitinin yaxşılaşdırılmasını tələb edib.

Məlumdur ki, onun ölkənin maliyyə bazarında əsas fiqur-

barmaqlıqlar arxasındakı yolu göründü.

Hüquqşünaslara görə, C.Hacıyev azadlığa çıxmaq istəyirsə, bu ona təxminən indiki bazar qiymətləri ilə 6 milyard manatdan bir qədər artıq vəsaitə başa gələ bilər. Yeni mənimsədiyi pulu faizi ilə dövlətə qaytardıqdan sonra azadlığa çıxması mümkün kimi görünür. Yeri gəlmişkən, bu ilin martında C.Hacıyevin həyat yoldaşı Zamirə Hacıyevanın müsadirə olunan mülkləri satışa çıxarılıb. Məlumatla görə, satışa çıxarılan əmlaklar Z.Hacıyevanın London Naytsbrikdəki 14 milyon funt

zamanda ölkədə bank sisteminə olan inamı ciddi zədələdi: “Cahangir Hacıyevin yüksəlişində təkə bank sferasında bilik və bacarığı deyil, MTN-in sabiq rəhbəri Eldar Mahmudovla qohumluq əlaqələri dayanırdı. Buna görə də Eldar Mahmudovun “siyasi ulduzu” söndəndə, Hacıyevin də “toxunulmazlığı” aradan qalxdı. Və nəticədə, 2015-ci ildə o, çoxsaylı ittihamlarla həbs edildi. Cahangir Hacıyev 2016-cı ildə 16 il 6 ay azadlıqdan məhrumetmə cəzası alıb. O zamandan bəri vəkilləri və ailəsi onun səhhətində problemlər olduğunu, saxlanma şəraitinin ağır olduğunu bildi-

dövlətin milyardlıq zərəri bərpə olunmadan, ictimai ədalət hissi də bərpə olunmur. Və bu səbəbdən cəmiyyət yalnız cəzanın müddətinə deyil, vəsaitin geri qaytarılıb-qaytarılmamasına baxaraq qiymət verir. C.Hacıyev azadlığa çıxmaq istəyirsə, təkə hüquqi deyil, məsuliyyətini də qəbul etməlidir.

Qeyd edək ki, sabiq bankirin həyat yoldaşı Zamirə Hacıyeva da beynəlxalq miqyasda korrupsiyanın simvoluna çevrilmiş adlardan biridir. Londonda 14 milyon funt sterlinqlik malikanəsi və Askotda qolf klubu artıq satışa çıxarılıb. Əgər bu satışlardan gələn və-

Əfv edilməyən Cahangir Hacıyev həbsdən belə çıxa bilər

Əminə Hacıyeva qardaşının dövlətə sədaqətli olduğunu və 10 il cəza çəkdiyini əsas gətirərək, onun bağışlanmasını xahiş etmişdi - sabiq bankir mənimsədiyi vəsaiti dövlətə geri qaytarmayınca...

lardan birinə çevrilməsində ləğv edilmiş MTN-in sabiq rəisi generalı Eldar Mahmudovla əlaqələri də əsas rol oynayıb. Uzun illər yaxın münasibətdə olan Cahangir Hacıyev və Eldar Mahmudov bu əlaqələrini quda olmaqla daha da möhkəmləndirdilər. Lakin hər iki şəxsin “ulduzu eyni vaxtda söndü”. Eldar Mahmudovun gedişi ilə bankirin də dəmir

sterlinq (30 238 019 AZN) qiymətində olan evi və Askotdakı qolf klubudur. Hər iki mülk ümumilikdə 19,5 milyon funt-sterlinqə satışa çıxarılıb.

“Bakı” Hüquq Şirkətinin rəhbəri Natiq Ələsgərov “Yeni Müsavat”a deyib ki, Beynəlxalq Bankda baş verənlər təkə dövlətin pulunun talanması deyil, eyni

rərək əfv üçün müraciətlər edir. Bacısı Əminə Hacıyeva isə qardaşının dövlətə sədaqətli olduğunu, artıq 10 il cəza çəkdiyini əsas gətirərək, onun bağışlanmasını xahiş edib. Cahangir Hacıyev azadlığa çıxmaq istəyirsə, mənimsədiyi vəsaiti dövlətə geri qaytarmalıdır”.

Natiq Ələsgərov deyib ki, əfv humanizm aktıdır, lakin

sait Azərbaycan dövlətinə yönləndirilsə, bu da C.Hacıyevin azadlığına gedən yolda ilk real addım ola bilər. Azərbaycan cəmiyyəti son illərdə hüquqi ədalətin bərpasını tələb edən çoxsaylı halların şahidi olub. Və Cahangir Hacıyev məsələsi də bu kontekstdə mühüm sınaqdır...

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
Musavat.com

Bakının təhvil vermədiyi rusiyalı hansı ölkədə gizlənir?

Keçmiş hakim Yelena Xaxalevanın 2021-ci ildən 2025-ci ilin yanvarınadək Ermənistanda olduğu üzə çıxıb

Rusiyada axtarısa verilmiş keçmiş hakim Yelena Xaxaleva mart ayında Azərbaycandan başqa ölkəyə gedib. Bu barədə TASS-a Xaxalevanı müdafiə edən vəkil Şəhla Hümətovaya məlumat verib.

“Xaxalevanın Azərbaycanda işi başa çatıb. Rusiya tərəfinin tələbi ilə onun ekstradisiyasından imtina barədə məhkəmə qərarından sonra o, Azərbaycanı tərk edərək üçüncü ölkəyə gedib”, - vəkil bildirib.

Ş.Hümətovaya deyib ki, Xaxalevanın hansı ölkəyə getdiyini və hazırda harada olduğunu bilmir.

Vəkil xatırladı ki, keçmiş hakim 2025-ci ilin yanvarında Bakıya gəldikdən sonra həbs edilərək Kürdəxanı qəsəbəsində yerləşən istintaq təcridxanasında saxlanılıb.

“Mən şikayət verdim və apelyasiya məhkəməsi müvəkkilimi polis nəzarətinə buraxaraq həbs qərarını ləğv etdi”, - deyə Ş.Hümətovaya qeyd edib.

O əlavə edib ki, bundan sonra Xaxaleva bir müddət kirayədə yaşayıb. Vəkil izah edib ki, prosedura əsasən, ekstradisiya məsələsi həll olunana qədər Xaxaleva polis nəzarətinə verilib. Azərbaycanın baş prokuroru Xaxalevanın Rusiyaya ekstradisiyasından imtina etmək qə-

rarına gəldikdən sonra o, avtomatik olaraq azad hesab edilib.

Məlumatla görə, 2021-ci il dekabrın 8-də Xaxaleva İrəvana uçub və Rusiyaya qayıtmayıb. Müstəntiqlərin fikrincə, 2016-cı ildən 2019-cu ilə qədər o, 127 iş günü işdən kənarda qalıb. Bununla da vaxt cədvəllərini dolduran işçiləri aldadıb, sonra isə cədvəli özü imzalayıb. Ümumilikdə o, qanunsuz olaraq 1,195 milyon rubl maaş alıb.

Onun ətrafında qalmaqla 2017-ci ilin yayında Vera Brejneva, İosif Kobzon, Nikolay Baskov və Valeri Meladzenin çıxış etdiyi iddia edilən qızının dəbdəbəli toyu ilə bağlı məlumatın internetdə yayılmasından sonra yaranıb. Bundan əlavə, onu “qızıl hakim” adlandıran media Xaxalevanın diplomunun saxta olduğu barədə xəbərlər dərc etdi.

Maraqlıdır, bəs Xaxaleva 2021-ci ildən 2025-ci ilin yanvarınadək Ermənistanda necə qalıb, necə yaşayıb?

Hüquqşünas Şəmsəddin Əliyev Baki-xeber.com-a

məsələ barədə açıqlama verərək bildirib ki, törədilmiş cinayətlərə görə cinayətin subyektinin istintaq orqanlarının hərəkətlərindən yayınması, gizlənməsi və qaçması, ifadə verməkdən boyun qaçırması halları baş verərsə, istintaq orqanları onun haqqında axtarış qərarı verə bilər: “Hazırda dövlətlərin cinayətkarları bir-birinə verməklə bağlı - ekstradisiya haqqında sazişləri var. Məsələn, hətta cinayətdə şübhəli bilinən şəxs Avropa ölkələrində gizlənirsə, həmin ölkələr arasında

ekstradisiya haqqında saziş varsa, həmin şəxs saxlanıldıqda cinayət törətməkdə şübhəli bilinən ölkəyə təhvil verilir. Bu həm də transmilli və müştəşkil cinayətkarlığın qarşısını almaq üçün vacibdir. Bu ona görə vacibdir ki, cinayətkar aləm xarici ölkədə gizlənə bilməyəcəyinə əmin olsun. Cinayətkar bilməlidir ki, törədilmiş cinayətin məsuliyyətindən yaxa qurtarmaq mümkün deyil.

Keçmiş hakim Xaxalevanın Azərbaycanda və Ermənistanda olub, Rusiyaya təh-

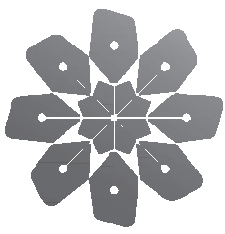
vil verilməməsində yaqin ki, nəse bir prosessual anlaşılmazlıq olub. Hadisənin təfsilatını bilmədiyimizə görə ehtimallara söykənmək doğru deyil. Bu, cinayət-prosessual hüququnda qəbul edilmir.

Əgər Azərbaycanla Rusiya arasında ekstradisiya haqqında müqavilə varsa və Rusiya bununla bağlı Azərbaycana müraciət edibse, Xaxaleva təhvil verilməli idi. Görünür, Rusiyadan belə bir müraciət daxil olmayıb, ona görə də keçmiş hakim sərbəst buraxılıb.

Erməni mediasının bu məsələni qabartmasının səbəbi onların köhnə mərezi, veridşləri ilə bağlıdır. Hədəf isə Rusiya ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin gərginləşməsinə xidmət etməkdir. Ermənistan, həmişəki kimi, düşmənciliyini əlindən yere qoymur. Amma belə məsələlər hüquqi prinsiplər əsasında həll edilir, burada ictimai rəyin təsiri çox azdır”.

Ekspert deyib ki, Xaxalevanın təhvil verilməməsinin bir səbəbi də onun axtarışı ilə bağlı kifayət qədər informasiyanın olmaması ilə bağlı ola bilər: “Bunun üçün mötəbər mənbələrə söykənən sənəd olmalıdır. Bu adam hakim olub, əsaslı sənəd olmadan onu tutub təhvil vermək insan hüquqlarına ziddir. Ona görə də bütün dövlətlərdə insan hüquq və azadlıqları prioritet təşkil edir. Azərbaycanda insan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi dövlətin ali məqsədi kimi qəbul edilib. Nəzərə almalıyıq ki, beynəlxalq hüququn prinsiplərindən biri də insan hüquq və azadlıqlarıdır. Bu baxımdan düşünürəm ki, burada qeyri-adi nəse axtarmağa dəyməz. Onun Rusiyada hansı cinayəti törətməsindən asılı olmayaraq, Azərbaycanda olduğu müddətdə yaqin ki, onun axtarışı ilə bağlı müraciət və əsaslı informasiya olmadığına görə Azərbaycan tərəfi Xaxalevanı təhvil verməyib, sərbəst buraxıb”.

□ **“Yeni Müsavat”**

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

**Azərbaycanın dövlətçilik
tarixinin, milli adət-ənənələrinin,
elm və mədəniyyətinin təbliği**

Bir neçə gün öncə müğənni Rəya Ayxanın Kann Festivalında iştirak etməsi, qırmızı xalçaya çıxması cəmiyyətdə ciddi rezonans doğurdu. Xüsusilə kino camiasında bu məsələ ilə bağlı sərt təhqidlər səsləndirildi.

Qeyd edək ki, Xalq artisti Rəya Ayxan "I Success Top 100 Awards Gala" tədbirində iştirak edib və burada "Azərbaycan musiqisinin mədəniyyət səfiri" mükafatı ilə təltif olunub.

Xalq artisti Rasim Balayev müğənninin festivalında iştirakını təəccüblə qarşılayıb: "Rəya hansı kinoda çəkilib? Kinomuzda hansı xidmətləri var? Ora neçə ildir kinoya lazımlı olmayan adamlar gedir, qoy biri də Rəya olsun. Mən istəmirəm. Ora rejissor, operator, prodüser göndərməlidir ki, baxsın, nəse götürsün. Rəya oradan nə təcrübə götürəcək?"

Əslində Rasim Balayevin ironik tonda dediyi "Azərbaycan kinosunu orada Rəya təmsil edəcək" cümləsi ölkədə kino sahəsində prioritetlərin düzgün qurulmadığını və peşəkar kino işçilərinin kənarda qaldığını göstərir.

Eləcə də Əməkdar incəsənət xadimi kinorejissor Ayaz Salayev deyib ki, kim istəsə, qeydiyyatdan keçib, vizaya alaraq festivala gedə bilər,

çətin bir şey deyil: "Mən ora yüz dəfə getmişəm, amma heç ağılıma da gəlməzdi ki, həmin yerdən keçərkən bunu çəkib sosial şəbəkələrdə paylaşım. Bizdə ictimai savadsızlıq çox yayılıb. Bundan əlavə, ictimai şüur da geridə qalıb".

Bundan başqa, Ayaz Salayev bildirib ki, Rəya Ayxanın təltif edildiyi "Azərbaycan musiqisinin mədəniyyət səfiri" mükafatının Kann Film Festivalı ilə heç bir əlaqəsi yoxdur. Bu qalmaqal bir daha bu sualı gündəmə gətirmiş oldu - Azərbaycan kinosu niyə Kann Festivalında filmləri ilə təmsil oluna bilmir? Səbəb nədir? Azərbaycan kinosu uzun illər boyu beynəlxalq səviyyədə tanınmaq üçün mübarizə aparıb, amma nüfuzlu Kann Beynəlxalq Film Festivalında iştirak tarixi nisbətən məhduddur. Əsas proqramlarda Azərbaycan filmləri hələlik geniş yer tuta bilməyə deyil, bəzi məqamlar var.

Azərbaycan tarixində Kannın rəsmi qısa film müsabiqəsinə seçilən ilk Azərbaycan filmi "Sonuncu" (The Last

Dövlətçilik, tarix, mədəniyyət

Azərbaycan filmlərinin beynəlxalq festival həsrəti

Şeyx Əbdül Mahmudbəyli: "Kinematoqrafçılar ittifaqı heç bir işə yaramır, ləğv edilməlidir"

One) filmidir. 2014-cü ildə Festivalın Qısametrajlı Bədii Filmlər Rəsmi Müsabiqəsində təmsil olunan film "Azərbaycanfilm" və Rusiyanın "Buta Films" şirkətinin birgə istehsalıdır, rejissoru və ssenari müəllifi Sergey Pikalov, prodüserləri Müşfiq Hətəmov və Nəsim Piriyevdir. Filmdə rolları İdris Rüstəmov, Corc Qafarov canlandırıb.

2020-ci ildə isə rejissor Teymur Hacıyevin "Axsama doğru" (Towards Evening) filmi

festivalın Tənqid Həftəsində yer alıb. Film şəhərkənarına ailə ziyafətinə gedən cütlükdən bəhs edir. Gündəlik, məişət məsələləri ilə bağlı cütlük arasında yaranan ayrılığı gözənləməz məqamlara səbəb olur. Bu səbəbdən qadın qəhrəman çətin, amma öncədən təxmin olunan vəziyyətə düşür.

Kann Festivalına gedən sonuncu filmimiz 2024-cü ildə rejissor Azər Quliyevin çəkdiyi "Sanki yoxsan" ekran işidir. Film festivalın qısa filmlər mü-

sabiqəsinə seçilmişdi və ailə münasibətlərindən qaçan bir cütlüyün hekayəsini və baş verən sirli hadisələri təsvir edir.

Maraqlıdır ki, "Mən Kann festivalına yüz dəfə getmişəm" deyən Ayaz Salayevin filmləri Kannın əsas proqramlarında yer almayıb. Yalnız 2013-cü ildə Kann Festivalında Azərbaycan pavilyonunun nümayəndəsi kimi iştirak edib. Salayevin "Yarasa" ("The Bat", 1995) filmi Berlin Beynəlxalq Film Festivalında "Forum" bölməsində göstərilib, Fransanın Anje festivalında Grand Prix qazanıb.

Azərbaycan kinosunun niyə Kann Festivalında filmləri ilə təmsil oluna bilməməsi məsələsi ilə bağlı Xalq artisti, kinorejissor-aktyor Şeyx Əbdül Mahmudov "Yeni Müsavat"a danışib. Xalq artisti ilk öncə Rəya Ayxanın Kann Festivalına getməsinə sərt şəkildə tənqid edib və bunu Azərbaycanın milli kinosu üçün təhqir hesab etdiyini deyib: "Bu, milli kinomuz üçün ən böyük təhqirdir. Niyə "Şöhrət orden"li Şəfiqə Məmmədovanı, Ra-

sim Balayevi deyil, Rəyanı aparırlar? Hər halda, Oqtay Mirqasımovun nəfəsi gəlib-gəlir, onu göndərə bilərdilər. Və yaxud Rasim Balayev Amerikaya gedə bilirsə, Kanna da gedə bilərdi. Eləcə də Ayaz Salayev, Elxan Cəfərov kimi sənətkarlar var, onları göndərə bilərdilər. Kinomuzda gəldikdə, bu gün milli kinomuz çox ağır vəziyyətdədir. Əsas səbəblərdən biri budur ki, kinomuzda ayrılan pulları "əjdahalar" yolda hop edib udur, gəlib kinoya, ünvanına çatmır. Bir adam da maraqlanmır ki, bu pullar hara gedir.

Daha bir məsələ, kinonun başına bu səhərdən baş çıxmayan, tamamilə kənar adamları gətirib qoyurlar. Həlbuki burada kino işini bilən, elmi, savadlı, ziyalı, vətənpərvər insanlar olmalıdır. Həsab edirəm ki, Azərbaycan Kinematoqrafçılar İttifaqı da ləğv edilməlidir, çünki heç bir işə yaramır. Beləliklə, kinomuzun hazırda taleyi çox acınacaqlıdır. Bu baxımdan hansısa nüfuzlu beynəlxalq film festivalında təmsil olunmağımız hələlik çox çətin görünür".

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Xəlidə GƏRAY

Yaşayış minimumu haqqında qanun dəyişir

11 il öncə təsdiq edilən minimum istehlak səbətinin yeni tərkibi müəyyən olunacaq

Yaşayış minimumu haqqında qanunda dəyişiklik edilib. Dəyişikliyə əsasən, minimum istehlak səbətinin qida məhsulları üzrə tərkibi əsasən Nazirlər Kabineti tərəfindən tibb müəssisələrində, təhsil müəssisələrində və sosial sahəyə aid müəssisələrdə şəxslərin qida normaları müəyyən edilir.

Bildirilir ki, təklif olunan qanun layihəsi qüvvəyə mindikdən sonra minimum istehlak səbətinin qida məhsulları üzrə tərkibi əsasən yeni qida normalarının tibb və sosial sahəyə aid müəssisələrdə tətbiq edilməsi, bu sahələrdə xidmət alan şəxslərin fiziki və psixoloji sağlamlığını yaxşılaşdırmaq üçün onları müalicə və reabilitasiya proseslərinə də müsbət təsir göstərəcək. Belə ki, yeni normaların tətbiqi ilə tibb müəssisələrində vətəndaşların stasionar müalicəsi zamanı həyat keyfiyyətinin yaxşılaşdırılmasına, sağalma prosesinin sürətlənməsinə, xəstəxanada qalma müddətinin qısaldırılmasına və nəticədə, dövlət büdcəsindən artıq maliyyə xərclərinin azalmasına nail olunacaq. Bu normaların təhsil müəssisələrində tətbiqi isə, təhsil alan şəxslərin qida təminatının düzgün tənzimlənməsini və sağlam inkişafını təmin edəcək.

Milli Məclisin deputatı Vüqar Bayramov qeyd edib ki, yeni dəyişikliklərə əsasən, tibb və təhsil müəssisələri ilə yanaşı, sosial sahəyə aid müəssisələrdə şəxslər üçün də yeni qida normaları təsdiq ediləcək:

"Belə ki, mövcud qanunvericilikdə sosial sahəyə aid müəssisələr üçün normaların təsdiqi nəzərdə tutulmur və bu da institusional olaraq onların bu imkandan tam faydalanmasına imkan vermirdi. Yeni dəyişikliklər bu boşluğu aradan qaldıracaq. Eyni zamanda gözənilir ki, sonuncu dəfə 11 il öncə təsdiq edilən minimum istehlak səbətinin yeni tərkibi bu il müəyyən oluna bilər və bu da sözügedən qanunun 3.2-ci maddəsinin tələblərinə uyğun həyata keçirilir. Minimum istehlak səbətinin yeni tərkibinin müəyyən oluna biləcəyi son təsdiqdən ötən dövrdə yaranan xərclərin də nəzərə alınmasına imkan

verəcək. İstehlak səbətinin yeni tərkibinin müəyyən oluna biləcəyi hazırda dəyəri 285 manat olan yaşayış minimumunun növbəti dövrlərdə də artırılması üçün imkanlar yaradacaq. Bu isə xüsusən sosial dəstəyə daha çox ehtiyacı olan vətəndaşlarımızın sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi baxımından vacibdir".

İqtisadçı Eldəniz Əmirov qanuna dəyişikliklə bağlı "Yeni Müsavat"a şərhində bildirdi

ki, yaşayış minimumu haqqında qanunda dəyişikliyin məqsədlərini iki istiqamətə ayırmaq olar. İqtisadçı hesab edir ki, bu istiqamətlər sosial ədalətin daha geniş şəkildə və real həyat şərtlərinin təmin olunmasıdır: "Bu istiqamətlər bu günün aktual tələbləridir. Bu dəyişikliklər sosial sahədə fəaliyyət göstərən müəssisələrdə - yaşlılar, yaxud xüsusi qayğıya ehtiyacı olan şəxslərə, o cümlədən sosial dəstəyə

ehtiyacı olan digər insanların yaşadığı mərkəzlərdə olan qida normalarının müəyyən oluna biləcəyi istiqamətdədir. Əvvəllər yalnız tibb və təhsil müəssisələri üçün qida normaları təsbit olunmuşdu, amma sosial müəssisələr kənarda qalmışdı. Bu dəyişiklikdən sonra institusional baxımdan bərabərsizliyin aradan qaldırılmasına imkan yaradılacaq. Təbii ki, bunu dövlətin sosial öhdəliklərinin artırılması kimi də

qiymətləndirə bilərik. O ki qaldı ikinci məqsədə, hesab edirəm ki, ikinci məqsəd birincidən daha aktualdır. Minimum istehlak səbətinin həm tərkibi, həm də onunla bağlı digər detallar təxminən 11 il öncə formalaşmışdı. Bu illər ərzində həm iqtisadi şərtlər, həm sosial şərtlər həddən artıq dəyişib, yenilənməyə ehtiyac var. İnsanların gündəlik ehtiyacları-iqtisadi ehtiyaclar, məhsulların qiymətləri, xidmətlərin xərcləri, sosial tələblər və digər onlarla istiqamətdə ciddi dəyişikliklər yaranıb. Artan və dəyişən tələblər qarşılığında 285 AZN məbləğində yaşayış minimumunun artırılması zərurətə çevrilib. Ümumiyyətlə, yaşayış minimumuna sadə rəqəm kimi baxmaq olmaz. Bu, dövlət büdcəsində sosial xərcləri-ünvanlı sosial yardımlar, əməkhaqqı və pensiya siyasətində oynadığı rolla bir çox iqtisadi göstəricilərə öz təsirini göstərir. Bir sözlə, bu dəyişikliklər qanundakı boşluq hesab edilən məqamları aradan qaldıracaq, eyni zamanda insanların sosial ehtiyaclarının nisbətən təmin olunmasına imkan yaradacaq. Eyni zamanda həssas qrupların rifahına müsbət təsir göstərəcək".

□ Nigar HƏSƏNLİ, "Yeni Müsavat"

Avtomobil idarəetməsi uzun illərdir ki, cinslər arasında gizli bir rəqəbat mövzuna çevrilib. Bakı küçələrində isə bu mövzu bəzən sözlü mübahisə, bəzən də emosional qarşıdurma ilə müşayiət olunur. “Qadınlar maşın sürə bilmir”, “kişilər daha peşəkardır” kimi fikirlər hələ də cəmiyyətin bir hissəsində dolaşır. Amma bu düşüncələr nə dərəcədə obyektivdir?!

Qeyri-rəsmi məlumatlara görə, Bakıda sükan arxasında olan hər 10 sürücüdən təxminən 7-si kişidir. Bu isə o deməkdir ki, avtomobil idarə edənlərin əksəriyyəti kişilərdir və yol hərəkətində dominantlıq onlara məxsusdur. Lakin bu, avtomatik olaraq onların daha yaxşı sürücü olduğunu sübut etmir.

Əksər hallarda qadın sürücülər yola çıxarkən daha ehtiyatlı, daha diqqətli davranmağa çalışırlar. Onların bu yanaşması bəzən kişi sürücülər tərəfindən “qorxaqlıq”, ya da “təcrübəsizlik” kimi yozulur. Elə buna görə də bəzi kişilər qadın sürücüləri təhqir edir, onların davranışlarını ələ salır, kobud jestlərə və sözlərə əl atırlar. Halbuki ehtiyatlı sürücülük - xüsusilə də şəhər içində - qazalardan qorunmanın əsas yoludur.

Reallığı da danmaq olmaz: yol hərəkətində bəzən sürmə qaydalarını pozan, özündənrazı davranan qadın sürücülərə də rast gəlmək mümkündür. Lakin bu cür hallar təkəcə qadınlara deyil, kişi sürücülərə də aiddir. Qayda pozan, sürət həddini aşan, siqnallarla və jestlərlə aqressiya göstərən kişi sürücülərin sayı az deyil.

Ekspertlərin fikrincə, kişi və qadın sürücülər arasında davranış fərqlərinin kökündə sosial-mədəni stereotiplər və psixoloji faktorlar dayanır. Kişilər daha riskli və emosional, qadınlar isə daha ehtiyatlı və hesablama meyilli davranırlar. Cəmiyyətin bir hissəsinin qadın sürücülərə qarşı sərt mövqeyi isə onların sükan arxasında gərginliyini artırır, bu da bəzən səhvlərə yol açır.

Sürücünün yaxşı və ya pis olması onun cinsindən çox, fərdi bacarığı, psixoloji hazırlığı, məsuliyyət hissi və qaydalara münasibəti ilə ölçülür. Həm qadın, həm də kişi sürücülər arasında həm nümunəvi, həm də təhlükəli davranışlar göstərənələr var. Əsas məsələ sükan arxasında nə qədər diqqətli, qaydalara nə dərəcədə sadıq və məsuliyyətli olmaqdır.

Yaxşı sürücü olmaq üçün kişi və ya qadın olmaq kifayət etmir - düzgün davranış və yol mədəniyyəti əsas göstəricidir.

Nəqliyyat üzrə ekspert Elməddin Muradlı “Yeni Müsavat”a açıqlamasında

Bakıda qadınlar, yoxsa kişilər daha yaxşı avtomobil sürür?

Paytaxt küçələrində bu mövzu bəzən sözlü mübahisə, bəzən də emosional qarşıdurma ilə müşayiət olunur...

bildirib ki, qadın və ya kişi olmasından asılı olmayaraq, yaxşı təlim görən sürücü avtomobili də yaxşı idarə edir:

“Kim yaxşı təlim görübsə, kim qaydaları yaxşı bilirsə, o da yaxşı sürücüdür. Qaydanı pozmayan, təhlükə yaratmayan sürücüdən söhbət gedir. Naşı adamdan təlim alan, oxumayan, tam təcrübə qazınmayan sürücü əlbəttə ki, qaydaları pozacaq. Bəzən əzbərcilik edib imtahanı keçirlər, amma bilik və bacarıqları olmur. Sürücüləri bu baxımdan qadın və ya kişi cinsinə bölmək istəməzdim. Təəssüf ki, kişilər və qadınlar arasında sürücülük mədəniyyəti aşağı olan insanlar var. Deyirlər ki, qadınlar aşağı sürətlə maşın idarə edir. Burada ayıb görülməsi bir şey yoxdur. Sadəcə, lüzumsuz olaraq sol, yəni sürətlənmə zolağını zəbt edirlər. Bəzən kiməsə arxadan signal verir, qadın isə onun nə üçün verdiyini başa düşmür. Doğrudur, signal vermək qadağandır, lakin bəzən məcburiyyətdən yol istəyirlər. Çünki qadınlar işıq siqnallarına əhəmiyyət vermirlər. Ona görə də kişilər səs signalından istifadə edirlər. Xanımlar isə öz aləmlərində fikirləşir ki, kişilər belə siqnallarla onlara söz atırlar, sataşırlar, tanış olmaq istəyirlər. Başa düşürlər ki, işıq və səs signalı nə üçün verilib. Bunu ona təlimçisi də heç vaxt deməyib və izah etməyib ki, sağda yol boşdursa, ora ilə getməlidir. Çünki həmin xanım sürücülərin təlimçilərinin də təlimə ehtiyacı var. Instagram sosial şəbəkəsində qadınlar üçün müxtəlif adlar altında təlimlər təklif edilir. “Elnarə təlim, “Niqulya təlim” adlı səhifələr var. Mən bu təlimçilərin bir neçəsinin maşın idarə etməsini müşahidə etmişəm və görmüşəm ki, onların özlərinə təlim lazımdır. Hətta özlərinə də demişəm, gülüblər. Yolda elə hərəkətlər edirlər ki, normal sürücü bunu etməməlidir”.

Ekspert deyir ki, yol hərəkəti qaydalarında qadınlarla bağlı yalnız bir itisna hal var: “Hamilə qadınlar təhlükəsizlik kəmərinə istifadə etməyə bilirlər. Qanunun üstünlük verdiyi yeganə məsələ budur. Digər məqamlarda isə qadın və kişi sürücülərin məsuliyyəti eynidir. Mentalitet bəzən rol oynayır. Kişi sürücüsü bir sıra hallarda qadın sürücüyə yol verir. Lakin bu pis verdişə gətirib çıxarır. Qadın arxayın olur ki, nizamlanmayan yol ayrıcında sağdakı sürücülər onsuz da ona yol verəcək. Beləliklə, yol ayrıcına giri və dəhşətli qəza baş verir. Bu, doğru yanaşma deyil. Hər dəfə qadın olduğu üçün yol verəndə o düşünür ki, üstünlük hüququ var. Nəticədə kiməsə ona yol verməyəndə aləm bir-birinə deyir. Bəs iki qadın sürücüsü-üz-üzə gələndə nə olacaq? Ona görə də yol hərəkəti təhlükəsizliyində belə istisnaları yığışdırmaq lazımdır və heç kimə güzəşt edilməməlidir. İstənilən qayda hamı üçün eyni olmalıdır. Mentalitet onsuz da hər zaman nəzərə alınır. Maşını parkinq edəndə birinci qadın sürücüyə yol verilir.

Ekspert deyir ki, yol hərəkəti qaydalarında qadınlarla bağlı yalnız bir itisna hal var:

lise söyüş söyür və kobudluq edir. Belə sürücü xanımlarla bağlı sərt tədbirlər görülür.

Avtoxuliqanlıq edən xanımlar motosiklet və moped sürücüləri arasında da var. 8 Noyabr prospektində sürücülük hüququ əlindən almış bir xanım bu yaxınlarda dəhşətli qəza törətdi. Xeyli sayda cərimələri var imiş, sürücülük hüququ məhdudlaşdırılmış imiş, amma yenə də sürürmüş”.

Keçmiş deputat Sona Əliyeva da avtomobil idarə edir. O, qəzetə məsələ ilə bağlı fikirlərini bildirib: “Azərbaycanda kişilər qadınlardan yaxşı maşın sürür, bu, reallıqdır. Qadınlar bu məsələdə geri qalırlar. Bakıda bir çox qadın yaxşı parkinq edə bilmir və astadırlar. Bu xanımların psixologiyasından irəli gəlir. Çünki onlar daha məsuliyyətli və ehtiyatlıdır. Bu da onların gec reaksiya verməsinə səbəb olur. Kişilər isə maşın sürəndə manevrlərə çox sürətli reaksiya verirlər. Lakin bu o demək deyil ki, qadınlara hamısı elədir. Yaxşı maşın sürən qadınlar var. Maşın sürmək həyatı təhlükəsizlik baxımından çox vacib bir məsələdir. Ona görə də həm xanımlar, həm də bəylər ehtiyatlı olmalıdır”.

□ **Sahənə RƏHİMLİ, “Yeni Müsavat”**

Azərbaycan benzin idxalını artırıb

Azərbaycana benzin idxalının artmasının səbəbi açıqlanıb.

Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin keçirilən iclasında “Azərbaycan Respublikasının 2024-cü il dövlət büdcəsinin icrası haqqında” qanun layihəsinin müzakirəsində maliyyə naziri Sahil Babayev deyib ki, benzinin ölkəyə idxalının artmasının əsas səbəbi barədə Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (SOCAR) dəqiq məlumatı verə bilər.

“Ancaq bizim ehtimallarımıza görə, bunun səbəbi ötən il ölkəmizdə keçirilən beynəlxalq tədbirlərlə bağlı 2 aya yaxın Neft Emalı Zavodunun bağlanmasıdır. Zavodun bağlanmasına görə tələbatı ödəmək üçün Aİ-92 markalı benzin idxal etməli olduq”, - deyə nazir bildirib.

Vahid Xəzinə Hesabında 665 milyon manatlıq uyğunsuzluq

2024-cü il üzrə Vahid Xəzinə Hesabında (VXH) 665 milyon manatlıq uyğunsuzluq aşkarlanıb.

Modern.az xəbər verir ki, bu, Hesablama Palatasının “2024-cü il dövlət büdcəsinin icrasına dair illik hesabat” təqdim etdiyi rəyində əks olunub. Rəydə qeyd edilir ki, VXH-də aylar üzrə sərbəst qalığın dəyişimi ilə dövlət büdcəsinin profisiti, defisiti və maliyyələşmə mənbələri arasında ümumilikdə 665 milyon manatlıq uyğunsuzluq müşahidə olunub.

Təhlil göstərib ki, ilin müxtəlif aylarında xəzinə hesabının son qalığı, həmin ayın əvvəlindəki qalığı, dövlət büdcəsinin profisiti və maliyyələşmə mənbələri ilə müqayisədə fərqlənib. Bəzi aylarda fərq 400 milyon manata yaxınlaşıb. Yanvar ayında 465,5 milyon manat, sentyabrda isə 152 milyon manat çatışmazlıq yaranıb. Yalnız dekabr ayında 185,9 milyon manat artıqlıq qeydə alınıb.

Hesablama Palatası qeyd edir ki, bu cür uyğunsuzluqlar normativ-hüquqi bazanın natamamlığı ilə bağlıdır və qanunvericilikdə texniki dəyişikliklərə ciddi ehtiyac olduğunu vurğulayır.

Xəzər dənizində suyun səviyyəsinin sürətlə azalması fonunda dənizkənarı ölkələrdən bu prosesin qarşısının alınması təşəbbüsləri getdikcə artır. Bu təşəbbüslər daha çox prosesə daha az təsiri olan ölkələrdən - Qazaxıstan və Azərbaycan gəlir. Hər iki ölkənin prezidentləri dəfələrlə Xəzər dənizi dövlətlərin başçıları ilə müzakirələrdə dənizdə gedən prosesin təhlükəsi barədə xəbərdarlıq edərək, təcili və birgə addımların atılmasının zəruriliyini səsləndirirlər. Dənizə ən böyük mənfi təsiri formalaşdıran Rusiya bir qayda olaraq problemə səthi yanaşır, nəinki prosesin qarşısının alınması istiqamətində hansısa addımlar atır, hətta əksinə, Xəzərə tökülən suyun 80-90 faizini təmin edən Volqa çayından yeni kanalların çəkilməsi planları qurur.

Rusiya tərəfi Xəzərdəki problemi bilavasitə təbii amillərlə əsaslandırmağa və özünün oynadığı mənfi rolunu inkar etməyə çalışır. Bu mövqə mayın 22-də Sankt-Peterburqda Xəzər dənizinin dayazlaşması problemi üzrə Azərbaycan-Rusiya işçi qrupunun iclasından sonra verilən açıqlamalarda bir daha təkrarlanıb. Xatırladaq ki, Azərbaycan və Rusiya dövlət başçısının təşəbbüsü ilə Rusiya təbii sərvətlər və ekologiya nazirinin müavini Dmitri Tetenkin, Azərbaycanın ekologiya və təbii sərvətlər nazirinin müavini Rauf Hacıyev, eləcə də hər iki ölkənin aparıcı mütəxəssislərinin daxil olduğu dövlətlərarası işçi qrupu yaradılıb.

Rusiya-Azərbaycan işçi qrupunun görüşündə tərəflər razılaşdırıb ki, dəniz səviyyəsinin aşağı düşməsi zəncirvari nəticələrə gətirib çıxarır - ticarət imkanlarının azalması, gəmiçilik şəraitinin pisləşməsi, biomüxtəlifliyin itirilməsi və balıqçılıq sektorunun zəifləməsinə səbəb olur. Həmçinin monitorinqin gücləndirilməsi, antropogen təzyiqin azaldılması, balıq populyasiyasının bərpa və təsərrüfat fəaliyyətinin uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflər verilib. Rusiya Təbii Sərvətlər Nazirliyinin mətbuat xidməti bildirir ki, Xəzər dənizinin dayazlaşması yaxın 10-15 ildə davam edəcək. Havanın temperaturu ardıcıl olaraq orta dəyərləri 2 dərəcə üstələyir, yağıntının miqdarı isə azalır.

Tədbirdən sonra Rusiya Su Ehtiyatları üzrə Federal Agentliyin rəhbəri Dmitri Kirillov jurnalistlərə bildirib ki, dayazlaşmanın müstəsna olaraq Rusiyanın Volqanın tənzimlənməsindəki fəaliyyəti ilə əlaqələndirilməsi "reallığa uyğun gəlməyən" yanaşmadır. Onun sözlərinə görə, sahilə yaxın ərazilərin yağıntıları, ümumi istiləşməsi, buxarlanması və deqradasiyası mühüm rol oynayıb.

Kirillov xatırladı ki, beş ölkənin ərazisində yerləşən Xəzər dənizinə otuzə yaxın çay tökülür və suyun axınının tənzimlənməsi hər yerdə aparılmalıdır.

Qeyd edək ki, Xəzər dənizində 1930-1941-ci illər arasında su səviyyəsinin

lemlərin əsas səbəblərindən biri iqlim dəyişikliyidir: Xəzər dənizi üzərində yağıntıların miqdarı azalıb, buxarlanma sürəti artıb. 1979-cu ildən bəri Xəzər dənizinin səthinin orta temperaturu ildə təxminən 1 dərəcə Selsi yüksəlib. Bunun

Xəzər dənizinin həcmi hər il 25 kubkilometr azalıb. Hesablamalara görə, Xəzər çaylarından gələn suyun həcmi azalmasaydı, Xəzər dənizinin hazırkı səviyyəsi 1-1,5 m-dən çox olardı. Hazırda Volqada 8-ə yaxın bənd var ki, bu da suyun Xə-

Mühitinin Mühafizəsi üzrə Çərçivə Konvensiyasını imzalayıb. Konvensiyaya 4 protokol daxildir: "Neftlə çirklənmə insidentləri ilə mübarizədə regional hazırlıq, cavab tədbirləri və əməkdaşlıq", "Xəzər dənizinin torpaq əsaslı mənbələr-

zişlər bağlamaq yolu ilə müəyyən edə bilərlər. Bundan əlavə, konvensiya İran tərəfindən hələ ratifikasiya olunmayıb.

İlk mühüm addım su ehtiyatlarının inteqrasiya olunmuş idarəçiliyinin (IWRM) həyata keçirilməsidir. IWRM strategiyalarının həyata keçirilməsi Xəzər dənizinin səviyyəsinin aşağı düşməsi probleminin həlli üçün fəaliyyət planlarının hazırlanması ilə başlamalıdır. Bütün sahilə yaxın dövlətlər birləşərək bütün antropogen amillərin su səviyyəsinə təsirini minimuma endirmək üçün kompleks tədbirlər görsələr, buna nail olmaq olar.

Çay qolları Xəzər dənizinin səviyyəsinin aşağı salınmasında mühüm rol oynadığından, ilk növbədə onların idarə olunması məsələsi həll edilməlidir. Xəzərin əsas çaylarının yerləşdiyi Rusiya bu qollarda suvarmanın davamlı səviyyəsini saxlamalı, axıdılan suyun kəmiyyət və keyfiyyətinə nəzarət etməlidir.

Dəniz suyunu duzsuzlaşdıraraq suvarmada istifadə edən sahilə yaxın dövlətlər duzsuzlaşdırılacaq su həcmələrinə dair konkret normalar müəyyənləşdirməlidirlər. Karbohidrogenlərin çirklənməsinə nəzarətə gəlcə, bu məsələ artıq Aktau Protokolunda öz əksini tapıb. Bununla belə, sazişin məqsədlərinə nail olmaq üçün effektiv monitorinq və icra mexanizmləri lazımdır.

Bundan əlavə, Xəzər dənizinin dibinin delimitasiyasına nail olunması həlledici əhəmiyyət kəsb edir. Su hövzəsinin tam ayrılması olmadan Xəzər dənizində suyun idarə edilməsi baş tutmayacaq. Sahil dövlətləri öz sektorlarının ekoloji sağlamlığına cavabdeh olmalıdırlar. Bu tədbirlərin həyata keçirilməsi beş sahilə yaxın dövlət arasında əməkdaşlıq və konsensusdan asılı olduğundan, onlar Xəzər dənizinin ətraf mühitin mühafizəsini iqtisadi mənfəətdən üstün tutmalıdırlar.

Nəhayət, Xəzər dənizinin ekoloji problemlərinin idarə olunmasına beynəlxalq ictimaiyyətin cəlb edilməsi səhrələşmə təhlükəsinin qarşısının alınması üçün mühüm addımdır. Xəzər dənizinin global iqtisadi əhəmiyyətini nəzərə alsaq, suyun səviyyəsinin aşağı düşməsinin nəticələri yalnız sahilə yaxın dövlətlərə deyil, beynəlxalq proseslərə təsir edəcək. Odur ki, inkişaf etmiş ölkələr Xəzərin səviyyəsini tənzimləmək və mənfi nəticələrin qarşısını almaq üçün elmi bilik və texnologiya təmin etməlidirlər.

□ **Dünya SAKİT,**
"Yeni Müsavat"

Xəzərin dərdi bilindi - Volqanın suyu...

Rusiya tərəfi problemi bilavasitə təbii amillərlə əsaslandırmağa və özünün oynadığı mənfi rolunu inkar etməyə çalışır

əhəmiyyətli illik azalma qeydə alınıb - orta hesabla 14,7 sm. 1941-ci ildən 1978-ci ilə qədər Xəzər dənizi daha yavaş olsa da, ildə təxminən 3 sm azalıb. Ən aşağı səviyyəyə 1977-ci ildə çatıb: -29 m. Maraqlıdır ki, daha da azalma ilə bağlı proqnozların əksinə olaraq, suyun səviyyəsi 1978-1995-ci illər arasında yüksəlməyə başlayıb və hər il təxminən 15 sm artıb. Lakin bu tendensiya uzun sürməyib, 1995-ci ildən suyun səviyyəsi yenidən azalmağa başlayıb. O vaxtdan bəri ildə orta hesabla 7 sm azalır. 2023-cü ildə o, ən aşağı səviyyə göstəricisini keçərək dəniz səviyyəsindən 29,20 m aşağıya düşüb.

Qazaxıstan alimlərinin hesablamalarına əsasən bu tendensiya davam edərsə, xüsusən Xəzər dənizinin Qazaxıstanla həmsərhəd olan şimal hissəsində yox olmaq təhlükəsi yaranacaq. Çünki indiyədək dayazlaşmaya məruz qalan su sahəsinin yetmiş faizi Qazaxıstan sahillərindədir. Şimal bölgəsi su dərinliyinə görə xüsusilə risk altındadır - oraya orta dərinliyi 4,5 m olan ümumi su həcminin yalnız yüzdə biri düşür.

Aydın məsələdir ki, Xəzər dənizində ekoloji prob-

dan əlavə, iqlim dəyişikliyi Xəzər dənizini qidalandıran çayların qollarının həcmində azalmasına təsir göstərib. Dənizi illik su ehtiyatı ilə təmin edən təxminən 130 çaydan əsas axın Xəzərin həcmində 80-90 faizini təşkil edən Volqadan gəlir. Qlobal iqlim dəyişikliyinə təsiri ilə Volqa qollarına daxil olan suyun həcmi azalır, yağıntıların az olması fonunda onlardan götürülən suyun miqdarı artır.

Lakin Xəzər dənizinin səviyyəsinin aşağı düşməsinin səbəbləri təkcə təbii amillərlə məhdudlaşmır. İnsan fəaliyyəti nəticəsində yaranan antropogen amillər suyun səviyyəsinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir. Bunun bariz nümunəsi Xəzər çaylarından daxil olan suyun həcmində azalmasıdır. Belə ki, 1930-cu illərdə Sovet İttifaqında həyata keçirilən sənayeləşmə su anbarının vəziyyətinin formalaşmasında həlledici rol oynayıb. Su elektrik stansiyalarının fəaliyyətini təmin etmək üçün qol çaylarında çoxlu su anbarları tikilib. Məhz bu dövrdə Xəzər dənizinin səviyyəsi aşağı düşməyə başlayıb. 1950-ci illərdə Volqada bəndlərin tikilməsi ilə 1956-1969-cu illər

zər dənizinə axmasına əhəmiyyətli dərəcədə mane olur. Ümumilikdə, Volqa hövzəsində ümumi faydalı həcmi 101 kubkilometr və səth sahəsi 30,4 min kvadratkilometr olan 800-ə yaxın su anbarı var ki, onlar orta illik axının demək olar ki, 70 faizini toplayır.

Çaylardan tökülən suyun azalması ilə yanaşı, onların gətirdiyi zərərli maddələr də dənizin suyunu çirkləndirir. Qazaxıstan alimlərinin hesablamalarına əsasən hər il çaylardan dənizə 75 min ton neft məhsulları axıdılır ki, bu da onun ümumi karbohidrogen çirklənməsinin yarısıdır. Bu çirklənmənin 95 faizdən çoxu təkcə Volqadan gəlir. Karbohidrogenlərlə çirklənmənin başqa bir hissəsi Xəzər dənizinin özündə karbohidrogen hasilatı ilə bağlıdır. Dənizdə neft-qaz hasilatı suyu çox sürətlə çirkləndirir.

20-ci əsrin əvvəllərindən Xəzər dənizinin vəziyyəti ilə bağlı mənfi göstəricilərin müşahidə olunmasına baxmayaraq, ekoloji problemlərin həllinə yönəlmiş ilk birgə tədbirlər yalnız 2003-cü ildə qəbul edilib. Həmin il beş sahilə yaxın dövlət ilk dəfə razılıq əldə edərək Xəzər Dənizinin Dəniz

dən və fəaliyyətlərdən çirklənmədən qorunması", "Bioloji müxtəlifliyin qorunması" və "Transsərhəd kontekstdə ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi". Konvensiya imzalanırsa da, Xəzər dənizi üçün ekoloji institutların layihələndirilməsi və ratifikasiyası prosesi ləngiyir, bu da ekoloji problemlərin yumşaldılması üçün tədbirlərin həyata keçirilməsini çətinləşdirir. Üstəlik, yalnız ilk iki protokol qüvvəyə minib, qalanları isə qüvvəyə minməyib. Çünki onları nə Rusiya, nə də İran ratifikasiya etməyib. Bu ölkələrin protokolları ratifikasiya etmək istəməməsi onların regiondakı geosiyasi və iqtisadi maraqları ilə izah olunur. Onlar ekoloji məsələlərə yalnız öz maraqlarına uyğun gələndə diqqət yetirirlər. Məsələn, Transxəzər boru kəmərinin tikintisini dayandırmaq üçün Rusiya və İran su anbarında boru kəmərlərinin tikintisi zamanı tərəfləri ekoloji standartlara əməl etməyə məcbur edən "Hüquqi status haqqında Konvensiya"ya müraciət etdilər. Üstəlik, Rusiyanın Volqadan gələn axını tənzimləmək istəməməsi onun iqtisadi maraqları ilə bağlıdır. Buna görə də suyun səviyyəsinin azalmasına səbəb olan əsas faktorun bu olmasına baxmayaraq, Xəzər dənizindəki çay qollarının idarə edilməsi ilə bağlı hələ də real addımlar yoxdur.

Su ehtiyatlarının idarə olunması ilə bağlı digər problem Xəzər dənizinin delimitasiyası ilə bağlı hüquqi qeyri-müəyyənlikdir. 2018-ci ildə Aktau "Xəzər dənizinin hüquqi statusu haqqında Konvensiya" imzalanıb. Konvensiyaya əsasən, Xəzər dənizi üç zonaya bölünür: ərazi suları, balıqçılıq zonaları və ümumi zona. Sahil dövlətləri sahilə 15 dəniz mili və daha 10 dəniz mili uzanan balıqçılıq zonalarında ərazi suları üzərində suverenliyə malikdir. Balıqçılıq zonalarından kənarda olan ərazi ümumi istifadə üçün nəzərdə tutulub. Bununla belə, dənizin dib sahəsinin delimitasiyası həll olunmamış qalır. Dövlətlər dəniz dibinin müvafiq sektorlarını yalnız ikitərəfli və ya çoxtərəfli sa-

ÜS AVAT

Son səhifə

N 92 (8702) 28 may 2025

May

Yaya həftələr qalmış Rusiyaya qar yağdı

Rusiyanın bəzi şəhərləri gözlənilməz hava şəraiti ilə qarşılıb. Sosial şəbəkələrdə yayılan kadrlarda bir neçə şəhərin güclü qar örtüyü altında qaldığı əks olunub. Qısa müddətdə geniş maraq doğuran videokadrlar yazın son günlərində baş verən təbiət hadisəsinə diqqət cəlb edib. Qeyd edək ki, may ayının sonlarında qar yağıntısı Rusiyanın bəzi bölgələri üçün nadir hadisə hesab olunur.

Gecə saat 3-də tualetə girdi, nəhəng ilanla qarşılaşdı

Tailandın paytaxtı Bangkokda qeyri-adi hadisə baş verib. Gecə saatlarında tualetdən istifadə etmək üçün hamama giren yerli sakin Tattam Hannarong tualetin içində təxminən 2,5 metr uzunluğunda piton ilanı ilə qarşılaşıb.

Milli.Az xəbər verir ki, hadisə şəhərin Sai Mai rayonunda, saat 03:00 radələrində qeydə alınıb. Hannarong dərhal xilasətmə xidmətinə müraciət edib və ilanın görüntülərini mobil telefonu ilə lentə alaraq sosial şəbəkədə paylaşmış. O, paylaşımında "Bunu gecə saat 3-də evimdə tapdım, bir az qorxuludur", - deyə yazıb.

Xilasedicilər hadisə yerinə gələrək pitonu zərərsizləşdiriblər. Hadisə yerli mediada və sosial şəbəkələrdə geniş müzakirələrə səbəb olub.

Saudiyyə Ərəbistanında spirtli içkilərin satışına icazə veriləcək?

Saudiyyə Ərəbistanının rəsmi nümayəndəsi krallıqda 73 illik alkoqol qadağasının ləğv ediləcəyi barədə KİV-də yayılan xəbərləri təkzib edib. "Hazırda alko-

qol qəbuluna icazə verilmir. Bilirsiniz, alkoqolsuz da əylənmək mümkündür", - deyən nümayəndə qeyd edib. Xatırladaq ki, daha əvvəl yayılan xəbərlərdə futbol

üzrə 2034-cü il dünya çempionatının Səudiyyə Ərəbistanında keçirilməsi ilə bağlı hazırlıqlar çərçivəsində ölkədə spirtli içkilərin satışına icazə verilməyi bildirilirdi.

Yerdəki ən qəribə canlılar: öz başlarını kəsirlər, işıqla qidalanırlar

Tədqiqatçılar başını bədənindən ayıran və yeni bədən yetişdirə bilən, eyni zamanda okeanın ən maraqlı canlılarından sayılan dəniz ilbizləri barədə məlumat veriblər. Onların digər diqqətcəkən xüsusiyyəti isə günəş işığı ilə qidalanmalarıdır. Bu barədə "Science Focus" nəşri xəbər yayıb.

Qeyd edilib ki, "Costasiella kuroshimae" adlı dəniz ilbizləri maksimum 1 santimetr qədər böyüyür və yosunlarla qidalanırlar.

Ən maraqlısı isə odur ki, yosunlardakı fotosintez edən xloroplastları udaraq onları bədənlərində saxlayır və bu orqanellər dəniz ilbizinin bədənində fotosintez davam etdirərək ona enerji verir. Bu proses sayəsində onlar bir növ "Günəş işığı ilə qidalanmış" olurlar.

Çoxlu cola içdi, xəstəxanaya yatırıldı

Hər gün təxminən 3 litr "Coca-Cola" içən bir kişinin sidik kisəsindən 35 daş çıxarılıb. Hadisə ilə əlaqədar həkimlər qazlı içkilərin təhlükələri ilə bağlı xəbərdarlıq ediblər. Hadisə Braziliyada baş verib. Uroloq həkim Thales Andrade Instagram hesabında bu vəziyyəti paylaşaraq bildirib ki, şəkərli və qazlı içkilərin həddindən artıq qəbulu böyrək daşı yaranmasına səbəb ola bilər. Həkim əməliyyatdan sonra xəstədən götürülən iri, sarı daşları da nümayiş etdirib. O bildirib ki, böyrək daşları sidik yollarında toplanaraq məsanəyə düşə və güclü ağrılara, ürəkbulanma, qusma, sancı və qanlı sidiyə səbəb ola bilər.

Əgər bu daşlar vaxtında müalicə olunmazsa, sidik kisəsinə düşərək böyrək çatışmazlığına və ya bədən öz toxumalarına zərər verərək həyatı təhlükə yarada bilər. Buna görə də yüksək miqdarda "Coca-Cola" içmək bədənə kalsium səviyyəsini artıraraq daş əmələgəlmə riskini yüksəldir.

Bunları bilirsinizmi?

- * Küçə boyu kişi xanımdan solda getməlidir. Sağda yalnız hərbi qulluqçular gedə bilərlər, hansı ki, onlar da hərbi salamlaşmanı verməyə hazır olmalıdır.
- * Əgər qadın bədrədisə və ya sürüşdüsə onu dirseyindən tutmaq lazımdır. Amma adi vaxtda kişinin qadının əlindən tutması qadın öz qərarıdır.
- * Qadın qarşısında kişinin siqaret çəkməsi düzgün deyil, o yalnız bunu qadından icazə aldıqdan sonra edə bilər.
- * Girişdə və çıxışda kavalier xanımdan əvvəl qapını açır amma özü arxada gedir.
- * Nərdivandan qalxarkən kişi öz yoldaşından 1-2 pilləkən arxada və ya nərdivandan enərkən isə 1-2 pilləkən qabaqda getməklə onu "sığortalamalıdır".
- * Liftə girdikdə birinci kişi girməli və çıxışda isə xanım birinci çıxmalıdır.
- * Maşından düşərkən birinci kişi çıxır, o, nəqliyyat hərəkətini nəzərdən keçirir və maşının qapısını səmşinlər tərəfə açmaqla qadınlara çıxmağa kömək edir. Eyni zamanda kişi özü maşını idarə edərsə və ya qabaq oturmaqda oturursa, qapını açıb qadını dirseyindən tutmaqla ona düşməsinə kömək edir. Əgər kişi və qadın hər ikisi taksini səmşinlidirsə, onlar arxa oturmaqda getməlidirlər. Salondan düşərkən xanım birinci düşür, kişi isə ondan sonra.
- * Müəyyən bir yerdə yerləşəndə, kişi qadına üst geyimini çıxartmağa kömək etməli, otaqdan çıxdıqda isə ona geyimini verməlidir.
- * İctimai nəqliyyat sistemində əgər xanımlar ayaq üstündə dururlarsa, kişilərə oturmamaq lazımdır.
- * Etik qaydalara görə, kişinin xanımla görüşündə onun gecikməməsi lazımdır. Əksinə, kavalərdən bir neçə dəqiqə əvvəl gəlməli, çünki onun ləngiməsi xanımları utandırır və onu pis vəziyyətdə qoya bilər. Gözlənilməz hadisələrdə xəbərdarlıq etmək və gecikməyə görə üzr istəmək lazımdır.

Qumarbaz və iqromanı müalicə etmək olarmı?

"Qumar aludəçisini sağaltmaq mümkündürmü"? Bu sual adətən qumarbaz yox, onun ailəsi verir.

"Medicina" xəbər verir ki, müasir klinik psixologiya nöqtə-nəzərindən, "oyun pozğunluğu" davranış asılılıqlarına aiddir: beynin mükafat sistemi, alkoqol və ya qeyri-qanuni maddələrlə eyni şəkildə dopaminin artması.

İmpulsivliyə genetik meyli, erkən travma, şəxsin cəmiyyətdə özünü tapmaması, ikili şəxsiyyətdən qaynaqlana bilər.

"Medicina" xəbər verir ki, müalicə hərtərəfli yanaşma tələb edir: tək ailənin və hətta insanın öz səyləri kifayət deyil. Oyunlarla qarşılıqlı əlaqə kəsilsə də, insan asılılıqdan əl çəkmir. Axı istənilən asılılıq reallıqdan qaçmağın bir yoludur.

Qumarbazlığın əsas problemlərindən biri onun məsuliyyət daşıya bilməməsidir.

Ailənin vəzifəsi məsuliyyəti əvəz etməyi dayandırmaqdır: borcları örtməmək, işəgötürənlərə yalan danışmamaq, insanı bir mütəxəssisə müraciət etməyə məcbur etməmək.

Hər hansı bir asılılığın müalicəsi hərtərəfli yanaşma tələb edir. İlk addım insanın problemi tanımasıdır. Bundan sonra, onları birləşdirərək müxtəlif vasitələrə müraciət edə bilərsiniz.

Dərman terapiyası:

"Qumara qarşı həblər" yoxdur, lakin selektiv serotonin geri alınması inhibitorları və ya opioid antaqonistləri psixiatr tərəfindən müşayiət olunan depressiya və ya şiddətli impulsiv tutmalar üçün təyin edilə bilər.

Psixiatr sizə psixoterapiya və dəstək qruplarının kifayət edib-etmədiyini və ya dərman dəstəyinin zəruri olub olmadığını anlamağa kömək edəcək.

Mütəxəssisin vəziyyəti daha da pisləşdirmək məqsədi olmadığını xatırlamaq lazımdır. Dərmanlar çətin olan yolu asanlaşdırmaq üçün təyin edilir.

Psixoterapevt sizə hisslərinizi və emosiyalarınızı izləməyi və onların öhdəsindən gəlməyi öyrədəcək.

Bu həvəs, asılılıq əbədi olaraq yox olmayacaq, ancaq özünü güvənməkdə kömək edəcək. CBT və digər davranış terapiyası üsulları kifayət qədər təsirli olur: seanslar zamanı müştəri avtomatik düşüncələri izləməyi öyrənir, davranış modellərini dəyişdirir və tətiklərə tab gətirmək üçün bacarıqları inkişaf etdirir.

Prosesin keçdiyini necə başa düşmək olar?

Dəyişikliyin ilk əlamətləri qəfildən birdəfəlik imtina deyil, dürüst dialoqdur. Qumar aludəçisi özü oyunlar barədə məlumat verir, xərcəmə gündəliyi aparır və pula girişi məhdudlaşdırmağa razılaşıb. Əksər tədqiqatlar sabit remissiyaya nail olmaq üçün 6-12 aylıq müalicəni tövsiyə edir. Ancaq bundan sonra da residiv riski qalır, ona görə sonrakı mərhələ də nəzarətdə olmalıdır.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: venimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500